COLUMBIA PICTURES PRESENTS
YOL
YILMAZ GÜNEY
THE POOR
یەڵماز گۆنای ..ئاوێنەی ئازارەکانی کورد
یەلماز گۆنای: "دەرهێنەر و ئەکتەرو نوسەری کورد" شانازی نەتەوەیەک
کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

پێڕست:

١- یەڵماز گیونەی Yelmaz güney..... ئامادەکردن و وەرگێڕانی: کاشما جەلال ٣
٢- لەوە زیاتر ناوی (یڵماز گونەی) مەشێوێنن!..... هێژا دڵشاد ١١
٣- یەڵماز گونەی دەرهێنەر و ئەکتەری کورد چۆن بەناوبانگ بوو؟..... کەیهان محەمەد نەژاد ١٥
٤- پەڕاوی گونەی: چاوپێکەوتنێک لەگەڵ هۆبشمید، هاوڕێ ڕزگارەکەی یەڵماز گونەی.....
..... سازدانی: کامەران سوبحان ١٩
٥- پەڕاوی گونەی: چاوپێکەوتنێک لەگەڵ یەڵماز گونەی..... لە ئینگلیزییەوە: پشتیوان کەمال ٢٦
٦- خوێندنەوەی فیلمی مێگەل، بەرهەمی یەڵماز گونەی..... ئاریێز مەنسوور نیا..... ٣١
٧- پەڕاوی گونەی: یەشیم ئوستائۆغلوو دەربارەی یەڵماز گونەی دەدوێت..... یەشیم ئۆستائۆغلو ٣٧
٨- داشقەی دار..... لە تورکیەوە؛ سەلاحەدین بایەزیدی ٤١
٩- یەڵماز گۆنای... ٤٧ ساڵ ژیا، ١١ساڵی تەمەنی لە زیندان بردەسەر..... هەردی محەمەد ٤٦
١٠- یەڵماز گۆنای؛ باوکی سینەمای کوردی..... هەڵگورد سەمەد ٤٨
١١- ڕێگا'ی یەڵماز گۆنای دەچێتەوە سەر کوێ؟..... عادل قادری ٥٥
١٢- مەمەد ئەکتاش: یەڵماز گۆنای کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر سینەمای جیهان داناوە..... مەنسوور جیهانی ٦٤
١٣- یەڵماز گۆنای لەگێڕانەوەی کارەکتەرێکدا..... نیهاد جامی ٦٧
١٤- دیمانەیەک لەگەڵ یەڵماز گۆنای لەزیندان دا..... ئا؛ حەیدەر عەبدولڕەحمان ٧٠
١٥- یەڵماز گۆنای باوکی سینەمای کورد لە تەمەنێکی کورتدا زۆرترین بەخششی هەبوو.... محەمەد سەعید کوردە ٧٧
١٦- یەلماز گۆنای کێ یە؟..... ئامادەکرن پشتیوان عبدالرحمن ٧٩
١٧- یەلماز گۆنای..... گۆران حکیم ٨١
١٨- کوورتەیەک لە ژیانی یەڵماز گۆنای..... وشە نێت ٨٤

یەڵماز گیونەر Yelmaz güney

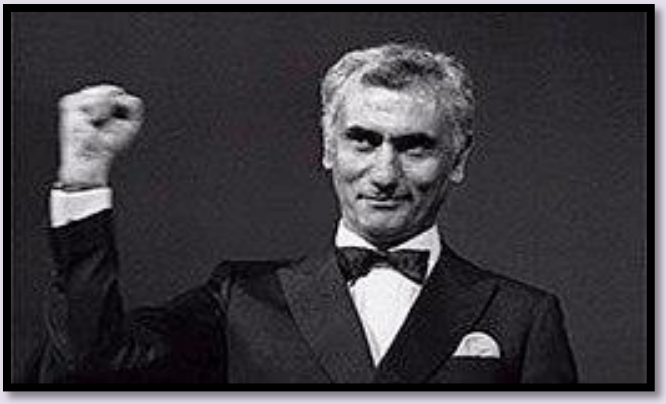

ئامادەکردن و وەرگێڕانی: کاشما جەلال

ئەکتەرو دەرهێنەرو نوسەری بەناوبانگی کورد بووە، بە باوکی سینەمای کوردی دائەنرێت چەندین خەڵاتی لەو بوارەدا بە دەست هێناوە کە گرنگترینیان خەڵاتی (کان) بووە...

لە زمانی یەڵماز گیونەر خۆیەوە کورتەیەک لەسەر ژیانی خۆی باس ئەکات:

وەک هونەرمەندێک بە (yilmaz güney) یڵماز گونەی) ناسراوم، ناوە ڕاستەکەشم (یڵماز پوتون)ە، ناوەکەشم ئەم واتایانەیەیە (کەسێک کە لە بەرامبەر دژوارێکاندا ناچەمێتەوە،بێ هیوا نابێ، ناکەوێتە دڵەڕاوکێ و ناترسێ)..... پاشناوەکەشم (پوتوون) بە دەنکی میوە دارێک ئەڵین کە ناشکێ...

لە (١ نیسانی ساڵی ١٩٣٧) لە گوندی (یەنیجەی) سەر بە شاری (ئەدانا) هەڵکەوتولە باشوری تورکیا هاتمە دونیا ،بە ڕەچەڵەک کوردم و یەکێک لەمناڵەکەی بنەماڵەی بێخاک و زەویم...

دایکم دیندار بوو سەودای خوێندن و نوسینی نەبوو، باوکیشم سەودای خوێندن و نوسینی لە سەربازی فیربوبو، لەساڵی ١٩٧٦ ئەو کاتەی من لە زیندانی قایسەری بووم باوکم مرد، نەم توانی قەبرەکەی ببینم...

لە تەمەنی نۆ ساڵیەوە خۆم کار ئەکەم تا ئێستا، یەکەم ئیشیشم گاوانی گوێلکان بوو، لە تەمەنی ٢١ ساڵیەوە دەستم کردووە بە کاری سینەما، خوێندنی کۆتایم لە ئەدانا تەواو کرد، ئەو ساڵانە گۆڤارێکی هونەریم دەر کرد بە ناوی دۆروک (dörük)، زۆرم حەز بە هونەر بوو جار جارەش چیرۆکم دەنوسی، لە ساڵی ١٩٥٥ بەهۆی چیرۆکێکمەوە شکاتم لێ کراو دادگای کرام...

لە ساڵی ١٩٥٧ بە خەیاڵی کۆلێژی ئیکۆنۆمی هاتمە ئیستانبول، بەڵام نەم تووانی درێژەی پێبدەم، ئەو دادگاییەی لە ساڵی ١٩٥٥ دەستی پێ کردبوو بە ئەنجام گەیشت و یەکەم جار بڕیاری ٧ ساڵ زیندانی دوو ساڵ نیو مەنفام بەسەردا سەپێنرا، بەڵام دواتر دادگایکردنەکە گۆڕا بۆ ساڵ و نیوێک زیندانی و شەش مانگ مەنفا...

زانکۆ بە نیوەی مابوو تانیا یەک ڕێگەم لەبەر مابوو دەبوو قوتابخانەی ژیان و ئەو مامۆستایانەی کە ژیان پەسندیان دەکا و بە سەرم دا دەسەپێنێ پەروەردە کەم وام کرد... کتێب، سینەما، کار، بێ ڕەحمی، یاسا وچەرمەسەرییەکانی ژیان، گوشارە کۆمەڵایەتیەکان، جوامێریەکان... خۆڕاگری لە بەرامبەر ئەو سەختی و زەحمەتیەی ڕوو بە ڕووم بوون...

لە ساڵی ١٩٦١ لەگەڵ زیندان ئاشنا بووم لە ساڵی ١٩٦٢زیندانیەکەم تەواو بوو، مەنفای "قۆنیە" کرام کە بە بنەماخوازی خۆیەوە ناسراوە، مافی دەرکەوتن لە سنوورەکانی ئەو شارەم نەبوو، دەبوو هەموو ئێوارەن لە ئیدارەی پۆلیس لاپەڕەیەکم ئیمزا کردبا، زیاترین ئیمزام لە دەفتەری پۆلیسی کردووە ١٨٠ جار...

لە ساڵی ١٩٦٨ چووم بۆ سەربازی، لەساڵی ١٩٧٠ گەڕامەوە ، ئەو دوو ساڵەی لە ژیانم دزراوە...

لە ساڵی ١٩٧١ وەکو دەیان هەزار نووسەر و ڕوناکبیر و هونەرمەندی تر، منیش کەوتمە ژێر چاوەدێری، بە بێ هیچ تاوان و هۆکارێک، تەنیا ئەندێشە نەبێ. دوای ماوەیەک مانەوە لە ژێر چاوەدێری، ئازاد کرام، ئەو جارەیان نەک بە دەستوور و فەرمانێکی نووسراو و فەرمی، بەڵام بۆ ماوەی سێ مانگ مەنفای (نەوشەهیر)کرام، ئەو جار نەدەچووم بۆ ئیمزا، بەڵام پۆلیس هەر بە دوامەوە بوو لە ساڵی ١٩٧٢ بە بیانوو و تاوانی یارمەتی دان بە شۆڕشگێرەکان دەستگیر کرام، بە بڕیاری دادگا ١٠ ساڵ زیندان لە مەنفا بە سەرم دا برا، لە سەردەمی حکوومەیت (ئێجێویت) بەر لێبوردن کەوتم و ساڵی ١٩٧٤ ئازاد کرام، لە سێپتەمبەری هەمان ساڵدا ناوم کەوتە ناو جەنایەتێکەوەو ١٩ ساڵم زیندانی بە سەردا برا.

لە زیندان دا گۆڤارێکی هونەری - کولتووریم بە ناوی (گونەی) بەڕێوە دەبرد، دوای ١٣ ژمارە بە هۆی گۆڕانی بەڕێوەبەری

زیندان گۆڤارەکەم ڕاگیراو بە هۆی نووسراوەکانمەوە دە شکایەتی جیاوازم لێ کرا، تاوانەکانم ئەمانە بوون: پرۆپاگەندە کردن بۆ کۆمۆنیزم، لاواز کردنی هەستی نەتەوایەتی، هان دانی گەل بۆ تاوان، گاڵتە کردن بە دەسەڵات و ئیعتیباری دەوڵەت، داوای ١٠٠ ساڵ زیندانم بۆ دەکرا بە گشتی، لە ئۆکتوبری ساڵی ١٩٨١ نەگەڕامەوە بۆ زیندانی ئیسپارتا کە ئیزنی هاتنە دەریان پێ دابووم، پاشانیش هەڵاتم بۆ دەرەوەی وڵات، تا مانگی ئۆکتۆبری ١٩٨١ زیاتی لە ١٢ ساڵی تەمەنم لە زیندانە جیاوازەکان دا تێپەڕ کرد، لە ماوەی ئەو دوازدە ساڵەدا لە گەڵ پازدە زیندانی جۆر بە جۆر ئاشنا بووم و ژیانم تێدا کردن، هەر کە لە وڵاتەکەم هەڵاتم، لە مانگەکانی سەرەتادا چەند دادگاییم بە وەنجام گەیشتن و بە گشتی ٢٠ ساڵ زیندان و زیاتر لە حەوت ساڵ مەنفام بە سەر دا بڕابوو. دادگاییەکانی تریشم بەردەوامن، بەڵام هێشتا نازانم ئەنجامەکەیان چیەو چەند ساڵی ترم زیندانی پێ دراوە...

شایەنی باسە یەڵماز گیونەر خاوەنی چەندین بەرهەمی ناوازەیە کە گرنگترینیان فیلمی ڕێگا (yöl) یە، ئەم فیلمە لە ڤیستیڤاڵی(کان) خەڵاتی دارخورمای زێڕینی وەرگرت، لە ساڵی ١٩٨٢ کاتێک یڵماز لە بەندی خانەدا بوو (شەریف گۆرین) لەسەر خواست وڕێنماییەکانی یڵماز چێکرد کاتێک یڵمازلە بەندیخانە هەڵدیت بەسەر بەرهەم هێنانی فلمەکەدا یەتەوە، فیلمی (ڕێ) چیرۆکی تاقمێک زیندانییە لە تورکیادا کە پشوی دەرەوەی بەندیخانەیان دراوەتێ ...

- سەید خان (١٩٦٨)
- گورگە برسیەکان (١٩٦٩)
- پیاوێکی ناشیرین (١٩٦٩)
- هیوا (١٩٧٠)
- هەدەفی زیندوو (١٩٧٠)
- عوسمان پیادە (١٩٧٠)
- بابە (١٩٧١)
- عیبرەت (١٩٧١)
- قاچاخەکان (١٩٧١)
- بێ هیواکان (١٩٧١)
- بکوژەکان (١٩٧١)
- سبەی دوا ڕۆژە (١٩٧١)
- ئازار (١٩٧١)

- شیوەن (١٩٧٢)
- هاوڕێ (١٩٧٤)
- ئەندێشە (١٩٧٤)
- ندامارەکان (١٩٧٥)
- سورو - (sürü) (١٩٧٨)
- دوژمن - ئینگلیزی (١٩٧٩)
- ڕێگا (١٩٨٢)
- دیوار (١٩٨٣)

هاوسەری یەڵماز گیونەر ئەکتەرێکی بە ناوبانگی تورکە بە ناوی (nebahate çeher) (نێبەهات چێهیر) کە ئیستا لە ئستانبوڵ ئەژی، سەرەڕەی ئەوەی ناوبانگی زۆری هەیە لە دراماکاندا لەگەڵ ئەوەشدا بە یەکێک لە ئەکتەرە شۆخ و شەنگەکان ناسراوە سەسەرای ئەوەی تەمەنی هەیە بەڵام خاوەنی جوانیەکی ناوازەو شک پۆشیە...

یەڵماز گیونەر بەهۆی کەسایەتی هەڵس وکەوتیەوە بە (پاشای ناشرین) ناسرا بوو، پاش ئەوەی چەند ساڵێک ژیان لە دووڕە وڵات بەسەر ئەبات لە ساڵی ١٩٨٤ لە فەرەنسا لە شاری (پاریس) بەهۆی نەخۆشی شێر بەنجە کۆچی دوای ئەکات.

سەرچاوە کان: ڕۆژنامەی سەباحی تورکی (sabah gazetsi) و وێب سایتی یەڵماز گیونەر....

سەرچاوە: ماڵپەڕی خاک تیڤی - ڕێکەوتی: ٣٠ی جوونی ٢٠١٨

تێبینێ: ئەم بەشە لە ماڵپەڕی زانیاری بەروار وەرگێڕاوە

دوای دەرکردنی لێخۆشبوونی سەرتاسەری ساڵی ١٩٧٤ گونەی لە زیندان ئازادکرا، پاشان هەمان ساڵ بەهۆی تەقەکردن و کوشتنی سەفا موتلّو داواکاری گشتی هەرێمی ئەدەنە دەستگیرکرایەوە، هەمیشە گونەی وتوویەتی کە بێتاوان بووە و ئەو کارەی نەکردووە، بەڵام حوکمی ١٩ ساڵ زیندانی بەسەردا سەپێندراوە، لە ماوەی زیندانیکردنیدا باشترین سیناریۆکانی (ڕەو ١٩٧٨)، و (دوژمن ١٩٧٩)، هەردووکی لەلایەن زەکی ئۆکتەنەوە کاری دەرهێنانی بۆ کراوە، لە ٣٠مین فێستیڤاڵی

نێودەوڵەتی فیلم لە بەرلین فیلمی (دوژمن) خەڵاتی ڕێزلێنانی وەرگرتووە.

- لە ١١١ فیلمدا وەک ئەکتەر ڕۆڵی گێڕاوە
- ٥٨ سیناریۆی نووسراوی هەیە
- کاری دەرهێنانی بۆ ٢٠ فیلم کردووە
- بەرهەمهێنەری ١٦ فیلم بووە
- یاریدەدەری دەرهێنەر بووە لە ٥ فیلمدا

خەڵاتەکانی

• فێستیڤاڵی فیلمی ئەدەنە

- لە فێستیڤاڵی فیلمی ئەدەنە فیلمی (پەژارە ١٩٧٢) بڕاوەی خەڵاتی تۆپی ئاڵتوونییە بۆ باشترین فیلم، باشترین دەرهێنەر، باشترین ئەکتەر، باشترین سیناریۆ.
- ساڵی ١٩٧١ ٣ جار پاڵێوراوی خەڵاتی تۆپی ئاڵتوونییە بۆ باشترین فیلمەکانی (ئازار، بێهیواکان، سبەی کۆتا ڕۆژە).
- ساڵی ١٩٧٠ براوەی خەڵاتی تۆپی ئاڵتوونییە بۆ باشترین فیلم، ئەکتەر، سیناریۆ لە فیلمی (هیوا).
- ساڵی ١٩٦٩ براوەی خەڵاتی تۆپی ئاڵتوونی بۆ باشترین ئەکتەر لە فیلمی (سەید خان) و پاڵێوراوی باشترین فیلم.

• فێستیڤاڵی پرتەقاڵی ئاڵتوونی فیلم لە ئەنتاڵیا

- ساڵی ١٩٧٥ براوەی خەڵاتی باشترین سیناریۆ بۆ فیلمی (ئەندێشە ١٩٧٤) و پاڵێوراو بۆ باشترین فیلم و باشترین ئەکتەر.
- ١٩٧٠ براوەی خەڵاتی پرتەقاڵی ئاڵتوونی بۆ باشترین ئەکتەر و فیلم بۆ فیلمی (پیاوە ناشرینەکە ١٩٦٩).
- هەروەها ساڵی ١٩٦٧ براوەی هەمان خەڵات بۆ باشترین ئەکتەر لە فیلمی (یاسای زەوی).

• فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی فیلمی بەرلین

- ساڵی ١٩٨١ براوەی خەڵات بۆ هەموو کارەکانی و ڕێزلێنانی تایبەت
- ساڵی ١٩٨٠ براوەی خەڵاتی باشترین سیناریۆ لە فیلمی (دوژمن)
- ساڵی ١٩٧٧ براوەی خەڵات و ڕێزلێنان بۆ هەموو کارەکانی

• فێستیڤاڵی فیلمی کان

- ساڵی ١٩٨٢ پاڵێوراو بۆ خەڵاتی چڵە خورمای ئاڵتوونی فیلمی (دیوار)
- براوەی خەڵاتی چڵە خورمای ئاڵتوونی بۆ فیلمی (ڕێگا) لەگەڵ شەریف گۆرەن

• خەڵاتەکانی سیزەر، فەڕەنسا

- پاڵێوراوی خەڵاتی سیزەر بۆ باشترین فیلمی بێگانە بۆ فیلمی (ڕێگا)

• خەڵاتی دەیڤد دی دۆناتێلۆ

- پاڵێوراو بۆ باشترین فیلمی بێگانە بۆ فیلمی (ڕێگا)

• خەڵاتی سەندیکای فەڕەنسی ڕەخنەگرانی سینەما

- براوەی خەڵاتی باشترین فیلمی بێگانە بۆ فیلمی (ڕێگا) ساڵی ١٩٨٣

ژیانی تایبەت

گونەی ماوەیەک لە پەیوەندیدا بووە لەگەڵ بیرسەن جان ئۆنال و کچێکی هەیە بەناوی ئەلیف گونەی پوتون، یەکەم هاوسەری گونەی ئەکتەر و شاجوانی تورکیا بوو، نەبەهات چەهریّ، کە لە چەند فیلمێکدا لەگەڵ گونەیدا ڕۆڵی گێڕاوە، پەیوەندییەکەیان ساڵی ١٩٦٤ دەستیپێکردووە و ساڵی ١٩٦٧ هاوسەرگیریان کردووە و لەساڵی ١٩٦٨ جیابوونەتەوە، بەڵام زۆربەی هاوڕێ نزیکەکانی گونەی دەڵێن کە چەهریّ هەمیشە خۆشەویستی ژیانی گونەی بووە.

دواتر گونەی هاوسەرگیری لەگەڵ جەلیّ فاتمە سولەیمانگیل کردووە کە بە فاتۆش ناسراوە، لەساڵی ١٩٧٠ پێکەوە کوڕێکیان بووە بەناوی ڕەمزی یەڵماز پوتون.

دوورخستنەوە و کۆچی دوایی

مانگی ٩ی ساڵی ١٩٨٠، لەلایەن دەستەی سەربازی تورکیاوە کارەکانی گونەی قەدەغەکران، گونەیش ڕایگەیاند تەنها دوو ئەگەر هەیە شەڕکردن یان خۆبەدەستەوەدان، منیش شەڕکردنم هەڵبژاردووە".

دوای ئەوەی ساڵی ١٩٨١ لە زیندان هەڵدێت و ڕادەکات بۆ فەڕەنسا، گونەی خەڵاتی چڵە خورمای ئاڵتوونی وەردەگرێت لە فێستیڤاڵی فیلمی کان ساڵی ١٩٨٢ بۆ فیلمی (ڕێگا)، کە دەرهێنەرەکەی شەریف گۆرەن بوو،

ساڵی ١٩٨٣ گونەی لە کاری دەرهێنان بەردەوامبوو، لە کۆتا فیلمیدا چیرۆکی درێندانەی منداڵانی دەستگیرکراوی خستەڕوو لە فیلمی (دیوار ١٩٨٣), کە بە هاوکاری حوکمەتی فەڕەنسی بەرهەمهێندرا، لە کاتێکدا حوکمەتی تورکی مافی هاونیشتیمانی لێسەندەوە و ٢٢ ساڵ حوکمی زیندانی بەسەردا سەپاند.

پاشان لە ٩ - ٩ - ١٩٨٤ یەڵماز گونەی بەهۆی شێرپەنجەی ڕیخۆڵەکانەوە لە فەڕەنسا کۆچی دوایی کرد، و مەزارگەکەی لە گۆرستانی پێرلاشێزی پاریس بەخاک سپێردرا دایە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی زانیاری بەروار - ڕێکەوتی: ١٦ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢١

لەوە زیاتر ناوی (یڵماز گونەی) مەشێوێنن!

هێژا دڵشاد

(یڵماز گونەی) سینەماکاری کۆچکردووی کورد، ئایکۆنی سینەمای کوردیی، وەک دەوترێت باوکی رۆحیی سینەمای کوردی. لەپاش نزیکەی ٤٠ ساڵی لە کۆچی دوایی ئەودا، هێشتا کتێب، نوسین و تۆژینەوە لەسەری دەنوسرێت. هونەری سینەماکەی، توانای بیرکردنەوەی نوسینی، ئەمانە هەمووی تائێستا کاریگەریی خۆی لەسەر ئێمە هەیە و کارەکانی جێی باس و نوسین و تۆژینەوەن.

ئەوەی تێبینیم کردبێت، هەندێ کەس لە چینی نووسەر، هونەرمەند، مامۆستای زانکۆ و ئەوانیتر، بەهەڵە ناوی یڵماز گونەی دەنوسن! جۆرە شێواندنێک لە ناوەکەی دەبینرێت.

بێگومان کاتێک تۆ بابەتێک دەنوسیت، یان وەردەگێڕیت، دەبێت ئەوە بزانیت کە پێویستە ناو وەک خۆی بنوسرێتەوە، بەشێوازی دەربڕینە زمانە ئەسڵییەکەی خۆی بێت، ناوی کەس و شوێن وەرناگێڕدرێت واتە (تەرجەمە) ناکرێت، ناگۆڕدرێت، بە زمانێکیتر دەربڕینی بۆ ناکرێت و نانوسرێت، پێویستە وەک خۆی ناوەکە بە راستی بنوسرێت و بوترێت.

لێرە بە چەند جۆرێک ناوی سینەماکاری گەورەی کورد دەنوسن، بۆ نمونە لەبری یڵماز دەنوسن یەڵماز، یاخوود یڵماس، لەبری گونەی دەنووسن، گۆنای یاخوود گیونەی! باشە ئەم هەموو تایپی ناوە بۆچی؟ ئەمە رەوایە؟

لەکاتێکدا ئەو کتێبانەی لەم ساڵانەی دواییدا لە باشووری کوردستان دەربارەی یڵماز گونەی چاپ کراون، زۆربەی هەرە زۆریان بە راستی و دروستی ناوی ئەو هونەرمەندەیان نوسیووە، ئەوە جێی دەستخۆشییە. هاوکات لە شارێکی وەک سلێمانی، لە چەند شوێنێک پەیکەری یڵماز گونەی دەبینین، یاخوود ناوی ئەو سینەماکارە لە شوێن نراوە. لەوانەش پەیکەری یڵماز گونەی لە باخی گشتی دانراوە، هەروەها پەیکەرێکیتری بۆ دروستکراوە لە بەردەم سکوڵی کۆلێجی هونەرە جوانەکانی زانکۆی سلێمانی، لە ئەمنە سوورەکە هۆڵێکی سینەمایی بەناوی ئەوەوە ناونراوە. ئەگەر سەرنج بدەین، هیچ کام لەو شوێنانە ناوی یڵماز گونەی هاوتا نییە! یڵماز، یەڵماز یاخوود گونەی، گۆنای، گیونەی نوسراون! هەریەک بە جۆرێک ناوەکەی نوسیوەو جۆرە شێواندنێک و سەرلێتێکچونێک هەیە.

پێویستە لەسەر ناوە دروستەکە رێکبکەوین و هەڵەکانیش چاک بکەینەوە، نوسینی ناوی سینەماکارێکی مەزن قبوڵ نییە و جێی داخە، نوسینی ناوەکەشی بە دروستی، کارێکی زۆر زەحمەت نییە.

(Yılmaz Pütün) دواتر بە ناوی (Yılmaz Güney) ناسێنرا، بە زمانی تورکی بەم جۆرە دەهێنرێتە سەر زمان (یڵماز گونەی)، لە ئەدەبیاتی تورکیشدا بە دوو مانا دێت،

یەکەم ناوی یەک لە چوار ئاڕاستەیە، واتە بەرامبەر بەشی سەرەوەیە کە پێی دەڵێن باشوور.

دووەم، بەشوێنێک دەوترێت کە بەردەوام خۆر لێیبدات (ناوچەیەکی گەرم.)

راو بۆچوونەکان لەسەر ئەوە دەوەستێتەوە، یڵماز ئەم نازناوە هونەرییەی لەوە وەرگرتبێت بەهۆی ئەوەی لە ئەدەنە هاتۆتە دنیاوە، کە جوگرافیاکەی دەکەوێتە بەشی خوارەوەی تورکیا، هەروەها ناوچەیەکی گەرمە لە زۆربەی وەرزەکاندا پلەی گەرما تیا بەرزە.

من وەک رۆژنامەنوسێک، نووسەرێک و وەک وەرگێڕێکی زمانی تورکی، کە نزیکەی ٢٠ ساڵە زمانەکە دەزانم، دوو لە کتێبەکانم لە تورکییەوە وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی و یەکیان لەسەر (یڵماز گونەی) یە، هەوڵمداوە ناوەکەی بەراستی بنوسرێت، بەتایبەت لە سۆسیال میدیا کاتێک نوسینێک یان پۆستێک دەبینم ناوەکەی بە هەڵە نوسراوە، زۆرجار لە رێگەی

نامەوە یاخوود کۆمێنتەوە رونکردنەوەی پێویستم نوسیووە، بەداخەوە زۆربەیان بێ سوود بوون و زۆربەیان ئامادەنەبوون هەڵەکە راست بکەنەوە. لەم سۆنگەیەوە بە پێویستم زانی وتارێک لەسەر ئەم بابەتە بنوسم.

لە بەدواداچونێکی خۆم لە چەند رۆژی رابردوودا، پەیوەندیم بە کەسێکی خانەوادەی یڵماز گونەی-یەوە کرد، دەربارەی نازناوی (گونەی) چەند زانیارییەکی پێدام، ئەو ئاماژەی بەوە کرد کاتی خۆی عاتیف یڵماز دەرهێنەری ناوداری تورکیا و بە ڕەچەڵەک کورد، پێشنیاری نازناوی (گونەی) وەک نازناوێکی سینەمایی بۆ ژیانی هونەری یڵماز دەکات، ئەمەش لەبری ناوی پوتون.

مەسەلەی ئەم نازناوە لە ساڵانی ١٩٦٥ دێتەئاراوە. واتە لەدوای ئەوەی یڵماز دووردەخرێتەوە (رادەگوازرێت) بۆ زیندانی قۆنیە، لە پاش ئازادکردنی لە زیندان، قۆناغێکی نوێ لە ژیانی هونەری دەستپێدەکات لەو سەردەمەدا بوو ئەو نازناوەی پێبەخشراوە.

زۆر جار گۆنای یاخوود گیونەی دەنوسرێت، بە راستی ئەوە شێواندنی ناوەکەیە، پێویستە بە راستی و دروستی ناوەکە بنوسرێت، دەبێت بە (گونەی) بنوسرێت. من بۆ ئەو کەسانەی لە سۆشیال میدیا ناوەکە بە هەڵە دەنوسن، رونکردنەوەی تەواوم بۆ نوسیون، تاکوو بگەنە ئەو قەناعەتەی ناوەکەی وەک دەربڕین و نوسین بە (یڵماز گونەی) دروستە، زۆرێک لەوانە ئامادەنەبوون هەڵەکەیان چاک بکەنەوە !

من وەک خۆم سەرسامم بە مەزنی سینەمای یڵماز گونەی، پیشەکەم وەک رۆژنامەنوسێک، نووسەرێک و وەرگێڕێکی زمانی تورکی، بە ئەرکی خۆمی دەزانم لە هەر کوێیەک بێت ناوە راستییەکەی بنوسم.

لە دوا پەرەگرافم خاڵێکی گرنگە لەسەر ژیاننامەی یڵماز گونەی دەنوسرێت و دەوترێت، ئەویش ئەوەیە دەوترێت یڵماز لە زیندان هەڵهاتووە! ئەمە ناڕەوایە؟

یڵماز گونەی لەساڵی ١٩٨١ لە دەست رژێمێکی عەسکەرتاریی هەڵهات، واتە ساڵێک لەپاش کودەتا خوێناوییەکەی رژێمی سەربازیی لە تورکیا کردی، هەرچەندە لەمڕۆدا لە تورکیا دۆخەکە زۆر نەگۆڕاوە، پاکتاوی سیاسیی، نەژادیی و چینایەتی هەیە، ئازادی ڕادەربڕین بونی نییە، ئازادی و کاری هونەر و سینەما لەقاڵبێک دراوە، پرسی کلتور و شوناس بۆ کورد وەک خۆی ماوەتەوە، هونەرمەندی ئازادیخواز، رۆژنامەنوس و نووسەر تەنها لەسەر نوسین و بیروبۆچونیانەوە دەخرێنە زیندانەوە

و بە تیرۆریست دەیانناسێنن.

یڵماز گونەی لە زیندان هەڵنەهاتووە، بەڵکو لە تورکیا لەدەست رژێمێکی فاشیست هەڵهات، بۆ ئەوەی ئازادانەتر بنوسێت، قسە بکات، کاری سینەمایی بکات.

یڵماز گونەی لەکاتی دەرهێنانی فیلمی (دیوار) لەساڵی ١٩٨٣ لە فەرەنسا، کە باس لە خراپی ژیانی زیندانەکانی تورکیا و مافی مرۆڤ دەکات و وێنای تورکیا-مان نیشان دەدات، ژیانی خۆی وەک نمونە دەهێنێتەوە، شیکردنەوە بۆ خراپی رەوشی تورکیا دەکات، کاتێک ئاکتەرانی فیلمەکە لە گونەی دەپرسن بۆچی لە تورکیا هەڵهاتیت؟ گونەی لە وەڵامدا دەڵێت "پیاوی ناو زیندان، دەتوانێت شەڕ بکات، بجەنگێت بۆ ئامانجێک، من دەمتوانی پێشتر لە زیندان هەڵبێم. پێشتریش ئاماژەم بەوە کردبوو کە هەرکات بمەوێ لە زیندان هەڵدێم، وتم چاوەڕێی کاتی خۆی دەکەم، هەر واش بوو کاتی خۆی هات و هەڵهاتم. تاکە ڕێگەیەک هەیە بۆ گەڕانەوەم بۆ تورکیا، ئەویش ئەو کاتەیە کە هەلومەرجی ژیان کردن و رەوشی مرۆڤەکان باشتر ببێت، بە تایبەتی مرۆڤە گەنجەکان، ئەگەر بێت و ئەو هەلومەرجە لەئارادا نەبێت، هەموو تۆشی شێرپەنجە دەبن، ٢٠ ساڵ یان ٣٠ ساڵ لە زیندانداا ژیانتان دەفەوتێت، یان دەمرن یان ئەوەتا بەر فیشەک دەدرێن، دەبنە قوربانی، تەنها یەک ڕێگەمان لەپێشە، ئەویش شۆڕش کردنە ."

بەهیوام لەوە زیاتر (یڵماز گونەی) نەشێوێنرێت، هەموو لایەک بەو جۆرە ئاماژە بەناوەکەی بکەن، هەروەها کاریش بکرێت بۆ ئەوەی لەو هۆڵ و پەیکەرانەی بۆی دروستکراوە، ناوە هەڵەکانی راست بکرێتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی چاودێر - ڕێکەوتی: ٢٨ی جوونی ٢٠٢٢

یەڵماز گونەی دەرهێنەر و ئەکتەری کورد چۆن بەناوبانگ بوو؟

کەیهان محەمەد نەژاد

"یەڵماز گونەی" کە بە شای ناشیرین ناسراوە، دەرهێنەر و ئەکتەرێکی کوردە و وەکوو واتای ناوەکەی (واتای یەڵماز بە تورکی دەبێتە نەترس) چاونەترس بووە. کاتێک باس لە فیلمەکانی دەرهێنەرێکی کورد دەکرێت، یەکسەر خەڵک بیر لە "یەڵماز گونەی" دەکەنەوە. چونکە هەوڵی دەدا بە فیلمەکانی ئازارەکانی کورد پیشانی کۆمەڵگەی جیهانی بدات. ئەگەر کەسێک فیلمی "ڕێ، دیوار، جەلەب و باوک"ی نەبینیبێت، دیسانیش هەر "یەڵماز گونەی" دەناسێت و ناوەکەی لای ئێمە ناسراوە و بە پێشەنگی فیلمە مۆدێرنەکان لە کوردستان ناسراوە. "یەڵماز گونەی" ساڵی ١٩٣٧ی زایینی، لە گوندی "یەنیچ"ی سەر بە شاری ئەدەنە لە بنەماڵەیەکی هەژار لەدایک بووە. ئەو کورد بوو و خۆی لەو بارەوە وتوویەتی: "باوکم زازایە و دایکم کوردە، ئێمە لە بنەماڵەیەکی بێ زەوی و هەژار گەورە بووین".

"یەڵماز گونەی" لەگەڵ بنەماڵە هەژارەکەی لەژێر دەستی ئاغای گوند کاری پەنبەیان دەکرد و تا درەنگانی شەو خەریکی کار بوون. بێگومان ژیانی یەڵمازی بچووکیش، لە ژیانی منداڵانی گوند جیاواز نەبوو؛ ژیانی ئەو لەنێو برسیبوون، هەژاری، دەسکورتی و کارکردن لەنێو زەوی و باخەکاندا تێپەڕ بوو. ژیانی دژواری یەڵماز کاریگەریی لەسەر شێوازی بیرکردنەوە و ڕوانگەی داهاتووی هەبوو. لەو پەیوەندییەدا، "یەڵماز گونەی" وای نووسیوە: "وێڕای پەرێشانی، دەستکورتی و ئازار کە لە منداڵیدا بینیومە، لە بیرم ناچێت و باش دێتەوە بیرم، ئێمە ڕۆژێکی خۆش و شادمان لە ماڵ نەبینیبوو، باوکم بەهۆی

کێشەیەکی بچووک لە دایکمی دەدا و لە ماڵ دەری دەکرد، زۆر جاریش ئێمەی دەردەکرد. لەبەر درگای ماڵمان داربڕکی تووو و دوو داری هەنجیر هەبووون، زۆر جار لەگەڵ دایکمان تاوەکوو بەیانی زوو لەژێر دارەکان دەخەوتین، بەڵام جاری وایش بوو دایکم دەستی من و براکەمی دەگرت و نزیک ٢٧ کیلۆمەتر بە پێ دەڕۆیشتین هەتاکوو دەگەیشتینە ماڵی خزمێکمان لە شاری ئەدەنە. من هیچکات بارودۆخ و گریانی دایکم لە درێژایی ڕێگەدا لەبیر ناکەم بە تایبەت، من ناتوانم ئەو گۆرانییە غەمگین و لە هەمان کاتدا پڕ لە ڕق و تۆڵانەی کە دایکم بە فرمێسک و دەنگێکی نزم دەیوتەوە لەبیر بکەم".

یەڵماز گونەی لە تەمەنی منداڵیدا، بۆ بەڕێوەبردنی ژیانی خۆی و بنەماڵەکەی هەندێکجار ڕۆژنامەی دەفرۆشت، هەر وەک لە یەکێک لە فیلمەکانیدا کە باسی بەسەرهاتی خۆی دەکات، بەم شێوازە دەڵێت: "دایک! مەگەر لەبیرت نایە ئێمە چۆن گەورە بووین؟ بێ جلوبەرگ، بێ باوک لەنێو ئازاردا، بە فرۆشتنی کولێرە و ڕۆژنامە، کاتێک تۆ لەبەر دەرگای ماڵان جلوبەرگی خەڵکت دەشۆرد، من لە قوتابخانە هەڵدەهاتم و بە دوای پاروویەک نان دەکەوتم".

ساڵی ١٩٥٠ کاتێک کە "یەڵماز گونەی" لە ئەدەنەدا دەژیا و دەستی بە خوێندن کرد، لە گەڕەکێکی ئەدەنە سینەمایەک هەبوو و جارێک یەڵماز بە دانی ٢٥ قروش چووە نێو سینەماکەوە، لەو کاتەدا بە بینینی فیلمەکان بوو بە لایەنگری سینەما. دڵی هەمووکات لەلای سینەما بوو، بەڵام ئەو هێشتا منداڵ بوو و کاری دەکرد، هاوکات دەرسی دەخوێند و پارەکەی بەشی ئەوەی نەدەکرد جارێکی دیکە بڕواتە سینەما.

یەڵماز بە ڕۆژ دەرسی دەخوێند و بە شەو کاری دەکرد. ئەوندە حەزی لە سینەما دەکرد کە لە کۆتاییدا توانی لەوێ کارێک بدۆزێتەوە و لە شیرکەتی"And-Film" دا کار بکات و فیلمەکانی ئەم سینەمایە بفرۆشێت، بەڵام پارەکەی کەم بوو و تەنیا ٧ لیرە بوو. یەڵماز دەستی لەو شیرکەتە کێشا و چووە شیرکەتی "Kamal Film" و لەوێ ٨ لیرە مووچەی هەبوو. کاری ئەو بڵاوکردنی فیلمەکان لە گوند و شارەکان بوو. شیرکەتی "کەماڵ فیلم" بۆ یەڵماز زۆر گرینگ بوو. ئەو لە نزیکەوە بارودۆخی ژیانی کرێکار، جووتیار و بە تایبەت کوردەکانی دەبینی. یەڵماز بەم شێوەیە هەتاکوو ساڵی ١٩٥٧ لە سینەما کاری کرد و دواتر کۆتایی بە زانکۆ هێنا و بەرە و ئیستانبۆڵ چوو. یەڵماز ئەو کاتەی کە بەرەو ستانبۆڵ دەچوو تەنیا ١٥٠ لیرە لە گیرفانیدا هەبوو. ژیانێکی غەریب و دوور لە بنەماڵەی. ناوبراو لە ئیستانبۆڵدا بیری دەکردەوە و دەیوت: "ئایا من لە بنەڕەتدا کورد نیم؟ ئەو کاتە بۆ هۆی چی باوکم زێد، زەوی و باخەکانی بەجێ هێشتبوو و ببووە کۆچەری نێو تورکەکان؟ بۆچی ئەوندە جیاوازیی کۆمەڵایەتی، ئابووری و کولتووری لەو ناوچەیانەدا هەیە؟

لەمبارەیەوە یەڵماز وتوویەتی: "دواجار تێگەیشتم بۆچی باوکم شوێنی خۆی بەجێ هێشتووە و کۆچی کردووە بۆ شارەکانی

دیکەی تورکیا. زۆر باش تێدەگەیشتم کە ئەوان سیاسەتی توانەوە و ئاسمیلەکردنیان لە دژی ئێمە بەکار هێنا، ئەوان بە زۆر ناچاریان کردین بە تورکی قسە بکەین؛ جگە لەوەش لە قوتابخانەکاندا بە زۆر فێریان کردین کە هەموومان تورکین." یەڵماز گونەی زۆر حەزی لە نووسین بووە و دوای بڵاوبوونەوەی یەکێک لە چیرۆکەکانی، بە تاوانی بڵاوکردنەوەی بیر و باوەڕی کۆمۆنیستی دەستبەسەر و ڕەوانەی بەندیخانە دەکرێت و زۆر ئەشکەنجە دەدرێت. دوای ئەوە، یەڵماز گونەی لە ساڵی ١٩٥٨ وەک ئەکتەر ناسرا و لە ساڵی ١٩٦٦ وەک دەرهێنەر هاتە نێو جیهانی سینەماوە.

فیلمەکانی "یەڵماز گونەی" ژیان، بەسەرهات و چەوساندنەوەی کورد پیشان دەدەن. بۆ نمونە فیلمی "هیوا" بەسەرهاتی باوک، برا و هەموو بنەماڵەکەیەتی. هەروەها لە فیلمەکەیدا بە ناوی "سورو" کە بە واتای "جەلەب یا کەری" دێت، ڕۆڵی ژیانی دایکی و خاڵۆکەی دەگێڕێت. "یەڵماز گونەی" لە فیلمەکانیدا باس لە کۆچبەری، ستەم و چەوساندنەوەی سیاسی و دوورکەوتن لە وڵاتی دەکرد و بە شێوەیەکی زۆر جوان و هونەرمەندانە دەیخستە سەر شاشە. ئەو لە ڕێگەی فیلمەکانییەوە ژیانی ڕاستەقینەی گەلی کورد و ئەم ژیانەی کە دەسەڵاتدارانی تورکیا وبستوویانە بیشارنەوە، پیشان دەدات. گونەی لە هەموو فیلمەکانیدا جۆرێک لە جیهانبینیی بەکار هێناوە، کە ئەویش ڕووخساری مارکسیستییە کە لە هەموو بەرهەمەکانیدا دیارە. هونەری "یەڵماز گونەی" پەیوەندییەکی ڕاستەقینەی لەگەڵ کۆمەڵگەدا هەبوو، هەر بۆیە لەلایەن کۆمەڵگەوە پێشوازیی لێ دەکرا. کاتێک مرۆڤ بۆچوون و باوەڕێکی سیاسیی نەبووایەت و سەیری فیلمەکانی یەڵماز گونەی بکردایەت، ڕوانگەیەکی سیاسی بەبێ ویستی خۆی دەدۆزییەوە. فیلمەکانی یەڵماز گونەی کاریگەرییەکی وایان لەسەر کۆمەڵگە و بینەرەکانی هەبووە و تەنانەت دەتوانن تێڕوانینی خەڵک بۆ دەوروبەر، ژیان و کۆمەڵگە بگۆڕن.

فیلمی "یۆڵ" بە واتای فیلمی "ڕێگا"، کە ساڵی ١٩٨٢ بەرهەم هێنراوە، یەکێکە لە بەرهەمە ناسراوەکانی یەڵماز گونەی و یەکێکە لە بەناوبانگترین فیلمەکان کە تا ئێستا بەرهەم هاتووە. لەم فیلمەدا هیچ هیوایەک نابینرێت و لە دەسپێکی فیلمەکەدا دیمەنی بەندیخانەیەک نیشان دەدرێت. ترس، سەرکوت و چەوساندنەوە لەم بەندیخانەیە نیشان دەدرێت و لەنێو فیلمەکەدا چۆنیەتیی بێرێزیکردن و هەڕەشەکردن لە دەسبەسەرکراوەکان نیشان دەدا. فیلمی "ڕێگا" کە باشترین فیلمی یەڵماز گونەیە، یەک لە سیاسیترین فیلمی مێژووی سینەمای تورکیا بە ئەژمار دێت و لە ساڵی ١٩٨٢ی خەڵاتی فێستیڤاڵی KEN"ی پێ بەخشرا.

"یەڵماز گونەی" لە نەورۆزی ساڵی ١٩٨٤ کە لە فەڕانسە بەشدار بوو، لەبارەی کورد و کوردستانی سەربەخۆ وای وت: "هاوڕێیان، ئازار، زۆرداری، هەژاری، خوێن و فرمێسک چارەنووسی گەلی کورد نییە. ئێمە ئەم چارەنووسە ڕەت دەکەینەوە، ئێمە ئەم چارەنووسە ناناسین. ئێمە نامانەوێت منداڵانی وڵاتێکی بندەست بین کە لە چوار لاوە داگیر کراوە، بەڵکوو ئێمە

دەمانەوێت ببینە منداڵی دەوڵەتێکی سەربەخۆ، یەکگرتوو و سەربەستی کوردستان، ئێمە ببینە منداڵی کوردستان. ئێمە دەمانەوێت لەسەر خاکی خۆمان بە زمانی خۆمان گۆرانیی ئەوین و ئازادی بڵێینەوە. ئێمە دەمانەوێت جیهان و خاکی خۆمان، بە دەستی خۆمان تێکەڵی یەک بکەین و سەرلەنوێ ئاوەدانی بکەین. ئێمە دەمانەوێت لەسەر خاک و بن ئاڵای خۆمان سەربەخۆ و ئازاد بژین".

"یەڵماز گونەی" کە لە وڵاتی فەرانسە دەژیا و بە ناچاری زێدی خۆی بەجێ هێشتبوو، ڕۆژی ٩ی ئەیلولی ١٩٨٤ لە تەمەنی ٤٧ ساڵیدا بەهۆی نەخۆشیی شێرپەنجە لە نەخۆشخانەی شاری پاریس مااڵوایی لە ژیان کرد و تەرمەکەی بە ئامادەبوونی سەدان هاوڕێ، دەرهێنەر، لایەنگر و دۆستانی لە گۆڕستانی پێرلاشیز بە خاک سپێردرا. کاتێک "یەڵماز گونەی" کۆچی دوایی کرد، ئەوکات لە سەردێڕی زۆرێک ڕۆژنامەکان نووسرا: "فیلم مرد."

سەرچاوە: ماڵپەڕی چاوی کورد - ڕێکەوتی: ٧ی ئاگۆستی ٢٠٢٣

پەڕاوی گونەی: چاوپێکەوتنێک لەگەڵ هۆبشمید، هاوڕێ ڕزگارەکەی یەڵماز گونەی

ئەم پەڕاوە، لە چوارچێوەی ئیڤێنتی دەرهێنەرێک لە زیندانەوەدایە، کە بە هاوبەشی لە لایەن ماڵپەری کلتووریی دیدی من، ڕێکخراوی کلتووریی کەشکۆڵ و سینەما سالم ڕێک خراوە

سازدانی: کامەران سوبحان

لە ئینگلیزییەوە: پشتیوان کەمال

یەڵماز گونەی، فیلمساز، پڕۆدیوسەر و نووسەرێکی کورد بوو، سیناریۆی فیلمی بڕاوەی خەڵاتی کان، ڕێگەی نووسیوە. دوای زیندانییوونی ئەو فیلمسازە، ئیدی هوبشمیدی هاوڕێی، یارمەتیی گونەی داوە تا لە زیندان هەڵبێت و بەرەو ئەورووپا بڕوات. هوبشمید کتێبێکی نوسیووە بە ناوی ڕێگە: ڕێگەیەک بەرەو مەنفا، هیواش دەخوازێت فیلمێکی بەڵگەنامەیی دەربارەی ژیانی نائاسایی ئەم هاوڕێیەی دروست بکات.

ئەم چاوپێکەوتنە لە پێشانگەی کتێبی فرانکفۆرتی ساڵی ٢٠١٦ ساز دراوە.

ئێدی هۆبشمید، کامەران سوبحان

پرسیار: یەکەم جار لە کوێ چاوت بە یەڵماز گونەی کەوت؟

وەڵام: فیلمی مێگەلی یەڵماز گونەیم لە ساڵی ١٩٧٩دا لە فێستیڤاڵی کان بینی، دەمانویست فیلمەکە لە سویسرا نمایش بکەین، هاورێیەک چووە تورکیا بۆ بینینی گونەی، گرێبەستێکی لەگەڵ ئیمزا کرد بۆ فیلمەکەی تاوەکو لە سویسرا نمایشی بکەن. کاتێک لە ئۆکتۆبەری ١٩٨٠دا سەردانی گونەیمان کردەوە، ئەو هێشتا لە زیندانیدا بوو. لەگەڵیدا بە چاودێریی پۆلیس لە زیندانیدا دانیشتین. باسمان لەو ڕێگەیانە کرد کە پێکەوە ئیشی تێدا بکەین. لەو کاتەدا زۆر غەمبار بوو، بەڵام دڵخۆش بوو بە بیستنی ئەوەی ئێمە کاری لەگەڵ بکەین. ئەو ڕێگە، مێگەل و دوژمنی لە تورکیا بەرهەم هێنابوو. گونەی بە کوالیتیی فیلمی دوژمن خۆشحاڵ نەبوو، بە هۆی ئەو کوالیتییە نزمە هونەرییەی کە لە فیلمەکەدا بەکار هاتبوو. داوامان لێ کرد کەرەستەکانی فیلمەکەیمان بۆ بنێرێت، تاوەکو ئێمە جارێکی تر سیستمی دەنگ و مۆنتاژ و ڕەنگ بگۆڕین، ئەویش ڕازی بوو. پاشان بووە فیلمێکی زۆرباش.

پرسیار: چۆن دەستتان کرد بە کارکردن لەگەڵ یەڵماز گونەی؟

وەڵام: لە ماوەی ساڵانی ١٩٨٠ بۆ ١٩٨٤دا، کارم لەگەڵ گونەی کرد. ئەو دە ساڵ لە من گەورەتر بوو. ئەزموونێکی زۆری هەبوو لە بواری فیلمسازیدا. زیاتر لە سەد فیلم وەک ئەکتەر، بەرهەمهێنەر و سیناریست کاری کردبوو. ئەزموونی من لەو کاتەدا دیاریکراو بوو. بەو شێوەیە دەستمان کرد بە کاری هاوبەش. لە سەرەتادا، هەموو کەرەستەکانمان لە تورکیاوە گواستەوە بۆ سویسرا، بە فیلمی رێگەشەوە، لە کاتێکدا فڕۆکەخانەکان جمەیان دەهات لە پۆلیس. هەروەها ویستیشمان خۆی ببەین بۆ ئەورووپا، کە ئەمە گونەیی زۆر بێزار کرد.

ئێدی هۆبشمید – یەڵماز گونەی

پرسیار: چۆن ئەوت لە تورکیاوە بردە ئەورووپا؟ چۆن لە زیندان ڕزگارت کرد؟

وەڵام: ئەمە چیرۆکێکی دوورودرێژە. چەند ڕۆژێکی پێ درا تاوەکو لە ماوەی جەژندا، لە ئۆگەستی ١٩٨٠دا لەگەڵ خێزانەکەی بێت. ئەو هەلەمان قۆستەوە، بە ئیجەدا ئەومان برد، ژن و دوو منداڵەکەشی بە سەیارەیەک، کە ژمارەی سویسرای پێوە بوو، هەموو ئەمانە لە یەک ڕۆژدا ئەنجام دران.

ڕۆژێک پاش گەیشتنمان بە سویسرا، دەستمان کرد بە کارکردن لە فیلمی رێگەدا. بەڵام کێشەمان هەبوو. گونەی لە لایەن ئینتەرپۆڵەوە داوا کرابوو، بۆیە زۆر بە نهێنی کارمان دەکرد. لە رێگەی ڕۆژنامەنووسە تورکەکانەوە ئێمەیان دۆزییەوە، وایان کرد بە شاراوەیی کارەکانمان بکەین. لەم کتێبە دۆکیومێنتەریەدا، باس لەوە دەکەم بە تەواوی کە چۆن گونەیمان لە

تورکیا هێنایە دەرەوە و ئازادمان کرد.

پرسیار: کەواتە بردتە ئەورووپا... پاشان چۆن دەستتان بە کارکردن کرد؟

وەڵام: لە ماوەی چەند ڕۆژێ سەرەتای گەیشتنی گونەی بە سویسرا، دەستمان کرد بە کارکردن لە فیلمی ڕێگەدا. بەڵام کارەکەمان نهێنی و پچڕپچڕ بوو. تەواوکردنی کارەکە نزیکەی حەوت مانگی پێ چوو، لە ئۆکتۆبەری ١٩٨١ەوە تا مانگی مایسی ١٩٨٢.

پرسیار: لە ژیانی خۆی نەدەترسا کاتێک لە ئەورووپا بوو؟

وەڵام: بەڵێ، دەترسا، چونکە ئینتەرپۆڵ بەدوایەوە بوو. بەڕێوەبەری فێستیڤاڵی کانیش گوتی کە ئەو تەنها دەتوانێت گونەی لە ماوەی فێستیڤاڵەکەدا بپارێزێت، لەڕاستیدا لەو ماوەیەدا پاراستی.

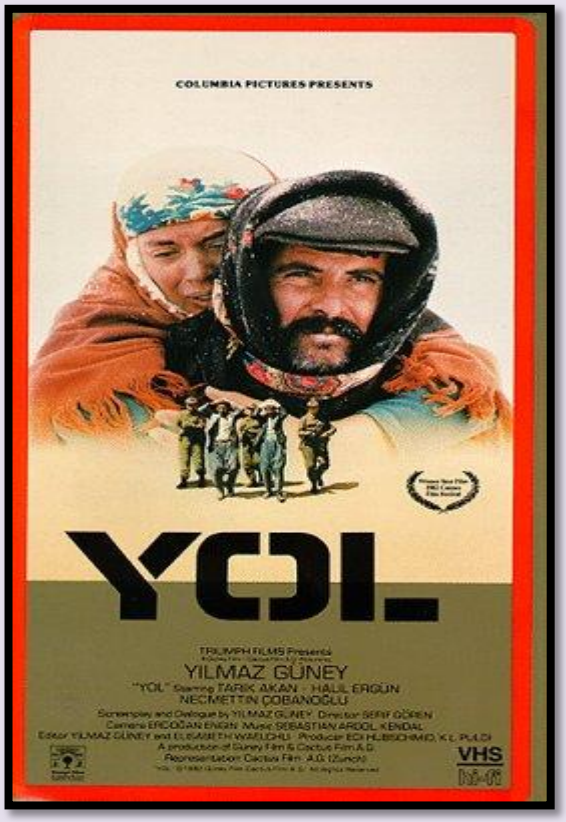

پرسیار: باشە کەواتە خۆی و خێزانەکەی چۆن لە ئەوروپادا ژیانیان بردە سەر؟

وەڵام: کەیسەکەیمان بردە بەردەم سەرۆکی فەڕەنسای ئەوکات فڕانسۆ میتەران و چەند بەرپرسێکی تری سیاسیی فەڕەنسا. پشتگیرییان کرد، هەڵێکیان پێدا تا لە فەڕەنسا بژی.

پرسیار: ئایا دۆکیومێنتەرییەکەی تۆ چۆن دەڕوات؟ تەواو بووە؟

وەڵام: نەمتوانی دۆکیومێنتەریەکە بەرهەم بهێنم بە هۆی کەمیی بودجەوە. بەڵام خواستی بەرهەمهێنانەکە هێشتا ئامادەیی هەیە، تاوەکو شتێک لەبارەی گونەیەوە بکەم، کە دواتر بووە کتێبێکی بەڵگەنامەیی، کە چیرۆکەکانی خۆم لەگەڵ گونەی بە وردی باس کردووە. سااڵێک پێش ئێستا کتێبەکەم تەواو کرد. ناوی ڕێگە: ڕێگەیەک بەرەو مەنفایە.

پرسیار: بۆچی بیرت لە بەرهەمهێنانی فیلمەکە نەکردەوە لەگەڵ کۆمپانیایەک یاخود بەرهەمهێنەرێکی تورک کە لە ئەوروپا دەژی؟

وەڵام: لەڕاستیدا هەموو ڕێگەکانمان تاقی کردەوە، بەڵام نەگەیشتین بە هیچ کوێ. زۆر گەڕاین بۆ بەدەستهێنانی بودجە لە فەڕەنسا، سویسرا و ئەڵمانیا، بەڵام هیچمان دەست نەکەوت. دەستم لە فیلمەکە هەڵگرت بە هۆی نەخۆشییەوە. هەواڵی فیلمەکە ڕۆژێک لە ڕۆژنامەیەکی ئەڵمانیا بڵاو بووەوە. پاشان لە لایەن پڕۆدیوسەرێکی تورکەوە پەیوەندیم پێوە کرا، کە پاشتر هەموو شتێکم دەربارەی فیلمەکە بۆ نارد. بەڵام تا ئێستاش هیچ دەنگێکی نەبووە.

پرسیار: کەواتە لە کۆتاییدا دەستت لە فیلمەکە هەڵگرت، وایە؟

وەڵام: نا. سااڵی ڕابردوو تەماشای ئەرشیفەکانم کردەوە و وێنەکانم کۆ کردنەوە، کە لەگەڵ ئەودا گرتبووم کاتێک پێکەوە کارمان دەکرد. کردمنە چیرۆک بەو شێوەیەی لە کتێبەکەمدا نووسیبووم. هەشتا وێنەی سەرنجڕاکێشم جوێ کردەوە، کە دواتر بوونە هەشتا چیرۆک. پاشتر لە زیورخ، کە هێشتا سەرقاڵی کردنی ئەو کارە بووم، چاوم بە یەکێک کەوت کە سیناریست بوو. لەبارەی کتێبەکەوە قسەم بۆ کرد، کە خەریکی ئیشکردنم تیایدا، بەڵێنی دا یارمەتیم بدات. پاشان کارەکەی خۆم بۆ نارد، ئەو پێیدا چووەوە و تێبینیی خۆی پێ گوتم. ئەو لە ئەپریلی ٢٠١٦دا تەواوی کتێبەکەی بینی. لە سێپتەمبەری ٢٠١٦دا کتێبەکەم تەواو کرد. لە ئەڵمانیا لە لایەن دەزگایەکی سویسرییەوە بڵاو دەکرێتەوە. لە ٢٨ جەنیوەری ٢٠١٧دا لە

ئینستوتی کەلەپووری کورد لە پاریس سیمینارێک ڕێک دەخرێت سەبارەت بەم کتێبە.

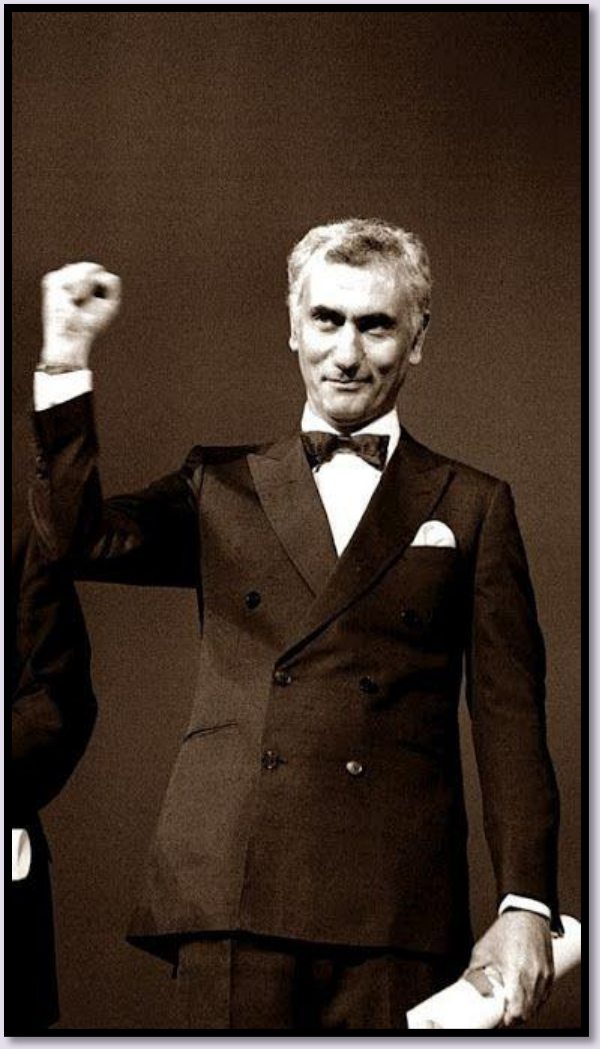

یەڵماز گونەی لە کاتی وەرگرتنی چلّە خورمای ئالّتوونی

پرسیار: ئایا کتێبەکە دەتوانێت هەمان ئەو پەیامە بگەیەنێت کە فیلمەکە دەیخواست بیگەیەنێت؟

وەڵام: نەخێر، ناتوانێت. بیرۆکەکەم کردە کتێب، چونکە هیچ هەڵبژاردەیەکی ترم نەبوو. کتێبێکی ئینفۆگرافییە کە دەمویست بە زمانەکانی ئەڵمانی، ئینگلیزی و کوردی بڵاو بکرێتەوە. لە دوو ڕێگەوە سوودمەندە: یەکەم، گەشتێکە بە مێژووی تورکیادا، کە دەمەوێت پیشانی بدەم چی لەو وڵاتەدا گۆڕاوە لە ڕووی ئازادیی تاکەوە. دووەم، ئەو کاتەی گونەی تیایدا

دەژیا لە تورکیا هەر وەک ئێستا وایە. مێژوویەکە خۆی دووبارە دەکاتەوە.

پرسیار: چۆن بڕیارت دا بێیت بۆ دیداری کتێبی نێودەوڵەتیی فرانکفۆرت؟

وەڵام: بیستم دیدارێک هەیە کە بەشی کورییشی تیادا دەبێت. هاتم تا بەدوای ئینستیتوتێکی کوردیدا بگەڕێم تا ئەم کتێبە مێژوویە بڵاو بکاتەوە دەربارەی بەشێکی ونبوو لە مێژووی سینەمای کوردی.

پرسیار: هیچ یەک لە بڵاوکەرەوە کورییەکانت بینی؟

وەڵام: بە داخەوە، بینیم بەشی کوردی هەژار و چۆڵە. قسەم لەگەڵدا کردن دەربارەی بەشداریکردنیان لە دیدارەکەدا، گوتیان کە نەیانتوانیوە زیاتر ئیش بکەن لە دیدارەکەدا بە هۆی قەیرانی دارایی لە کوردستاندا. هیچ دەزگایەکی کوردی نەبوو کە کتێبەکە وەربگێڕێت و بڵاو بکاتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی دیدی من - ڕێکەوتی: ساڵی ٢٠١٦

پەڕاوی گونەی: چاوپێکەوتنێک لەگەڵ یەڵماز گونەی

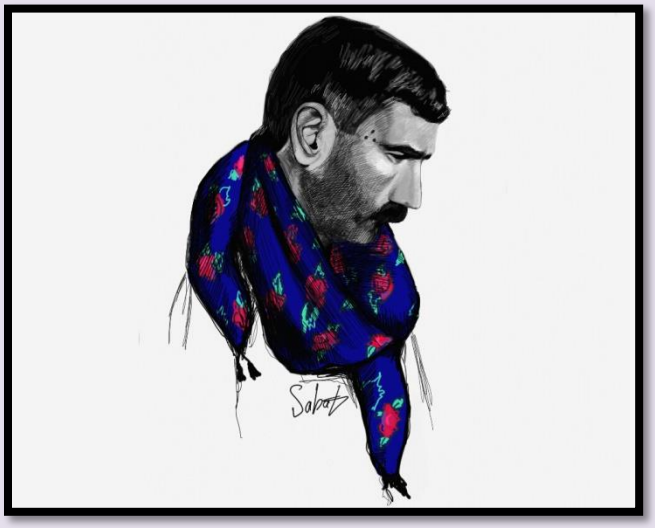

ئیلوستڕەیشن: سابات عەباس

ئەم پەڕاوە، لە چوارچێوەی ئیڤێنتی دەرهێنەرێک لە زیندانەوەدایە، کە بە هاوبەشی لە لایەن ماڵپەری کلتووریی دیدی من، ڕێکخراوی کلتووریی کەشکۆڵ و سینەما سالم ڕێک خراوە

لە ئینگلیزییەوە :پشتیوان کەمال

گۆڤاری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، کانوونی دووەمی ١٩٨٢

پرسیار: ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ دواوە، چۆن فیلمەکانت هەڵدەسەنگێنیت؟ مێگەل و ڕێگە...

وەڵام: لە تەواوی ژیانمدا وەک خولقێنەرێک، دەبوو مانای ناڕاستەوخۆ بەکار بهێنم بۆ دەربڕینی بیرکردنەوەکانم، دەبێت دان بەوەدا بنێم تا ئەمڕۆش کارەکانم هەرگیز ئەوەیان دەرنەبڕیووە کە ویستوومە دەریان ببڕم، هەم لە ڕووی ستایل و هەم لە ڕووی ڕۆحی کارکردنەوە. تۆخمی سەرەکی لەو کارانەدا بریتییە لە چارەسەرکردن.

مێگەل لەڕاستیدا مێژووی کوردە، بەڵام تەنانەت ناتوانم زمانی کوردییش بەکار بهێنم لەو فیلمەدا؛ ئەگەر زمانی کوردیمان بەکار بهێنایە، هەموو ئەوانەی لەو فیلمەدا بەشداربیان کردبوو دەگیران و دەخرانە زیندان.

لە فیلمی ڕێگەدا، فۆکسەکە زیاتر لەسەر دیاربەکر، ئورفا و سیرت بوو. هەوڵم دا ئەتمۆسفێرێکی کوردی دروست بکەم بە بەکارهێنانی موزیک. بەڵام هەرچەندە فیلمەکە لە ئەورووپا مۆنتاژ کرا، بەڵام سەرکەوتوو نەبووم لەوەی هەمووی بکەمە کوردی.

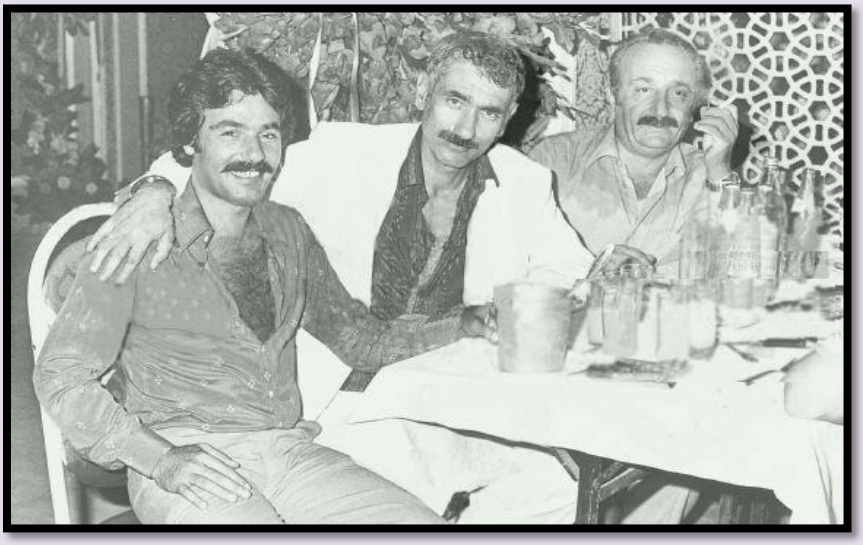

پرسیار: کەی بۆت دەرکەوت تۆ کوردیت؟

وەڵام: من دەبێت بڵێم لە کوردا تواومەتەوە. دایکم کورد بوو، باوکیشم کوردێکی زازا. لە هەموو تەمەنی منداڵیمدا، کوردی و زازا ئەو زمانە بوو کە لە ماڵەوە قسەی پێ دەکرا. تا تەمەنی پازدەساڵی بە زمانی کوردی قسەم دەکرد. پاشان لە خێزانەکەم دابڕام.

لەو کاتەدا گوتارم دەبیست دەیانگوت: "هیچ کوردێک بوونی نییە؛ زمانی کوردی بوونی نییە." بەڵام گوێم لە خەڵکی دەبوو قسەیان دەکرد و گۆرانییان دەگوت بە زمانی کوردی، منیش ئەوەم دەبینی کە کوردەکان لەژێر هەلومەرجێکی زۆر قورسدا دەژین. باوکم خەڵکی سیڤەرەک بوو، بۆ یەکەم جار سیڤەرەکم بینی کاتێک شازدە ساڵ بووم. ئەوە ئەو کاتە بوو بە تەواوەتی درکم پێ کرد من کێم. لەوێ ئازاری خێزانێکی بێڕەگوڕیشەم بینی؛ باوکم گوتی: "تۆ لە ڕەگتەوە دەرهێنراویت."

لە تەمەنی سیوچارسالێیشدا، لە توانامدا بوو برۆم و شارۆچکەکەی دایکم ببینم، ماوچ، هۆزی جیبران. مێگەل چیرۆکی ئەو ڕوودانەیە کە بەسەر ئەو هۆزەدا هاتووە.

پرسیار: بە هۆی ئەوەی کارەکتەرەکانی ناو فیلمەکانت کوردن و بابەتەکەشت کوردستانە، چۆن لە تواناتدا بوو بڕۆی بۆ وێنەگرتن لە دەرەوەی وڵاتەکەی خۆت؟

وەڵام: بەو جۆرە ئێمە ڕووبەڕووی قورسییەکان دەبووینەوە: ئێمە لە دیواردا تەنها یەک ئەکتەری پڕۆفیشناڵمان هەبوو، تونجەڵ کورتز (ئەو کەسەی ڕۆڵی باوکی دەبینی لە فیلمی مێگەلدا). هەموو ئەوانەی تر کەسانی نەشارەزا بوون، زۆرینەیان هەرگیز پێشتر ڕۆڵیان نەگێڕابوو. ئەوە شتێکی ئەستەمە ئەکتەری شارەزا بگاتە دەستت لە تورکیاوە، تەنانەت ئەوانەشی کە لە ئەوروپان ناوێرن لەگەڵمدا کار بکەن، تەنانەت ڕەتی دەکەنەوە قسەشم لەگەڵ بکەن.

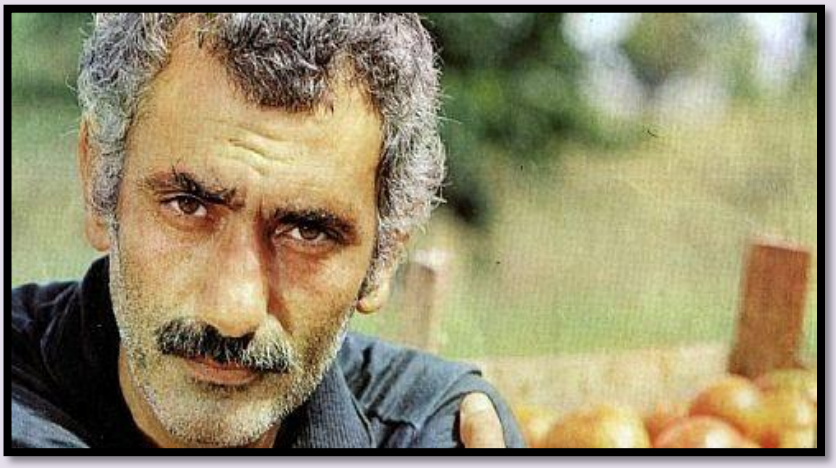

پرسیار: ئەکتەرە تورکەکان نایانەوێت لەگەڵ دەرهێنەرێک کار بکەن کە پاڵمێ دۆر و خەڵاتی ڤێنیسیای بردووەتەوە؟

وەڵام: ئەوانەی گۆرانیی ئازادی دەڵێن، کاتێک هەموو شت خامۆشە، دەخوازن لە کاتە قورسەکاندا خۆیان لە پشتی دەرگەکانەوە بشارنەوە. کامێرامانێکی تورکم لەگەڵ بوو، بەڵام تەکنیک کارەکان کەسانی شارەزا نەبوون. تەنانەت یەک کەسی تەکنیکیی شارەزام لەگەڵ نەبوو. تێمای سەرەکیی فیلمی داهاتوو باسی زیندان دەکات. بۆیە فیلمەکە خۆی باسی تاریکی، غەمگینی، هەموو ئەو شتانەشی کە دیمەنی سروشتین، دەکات.

پرسیار: بۆچی زیندانت هەڵبژارد؟

وەڵام: دوو هۆکار هەن: ئەو بابەتەیە کە لە ئێستادا تەواو گونجاوە بۆ هەلومەرجی تورکیای ئێستا. پاشان، هێشتا ئامادە نیم بۆ وێنەگرتن لە ئەوروپادا.

پرسیار: لە فیلمەکانی داهاتووتدا کوردستان چ گرنگییەکی دەبێت؟

وەڵام: کێشەی کورد کێشەیەکی زۆر قورسە. ڕۆژێک حەز دەکەم فیلمێک دروست بکەم چیرۆکی شەڕی ئەوان بگێڕمەوە بۆ لەدایکبوونیان، یاخود بۆ لەدایکبوونەوەیان. ئێستا، ئەوە کێشەیەکی زۆر قورسە. یەکێک پێویستە باسی ئەوە بکات کە کوردەکان چۆن جوێ بوونەتەوە و ڕوانینی جیاوازیشیان بۆ حاڵەتەکە باس بکات. قورسە بۆ ئەوەی مامەڵە لەگەڵ ئەم کێشەیە بکەیت، بە ڕێگەیەکی ئاڕاستەکراو. مێژوو تەنها پڕ نییە لە سەرکەوتن، هەروەها شکست، هەڵە و تەفرەدانیشی تێدایە.

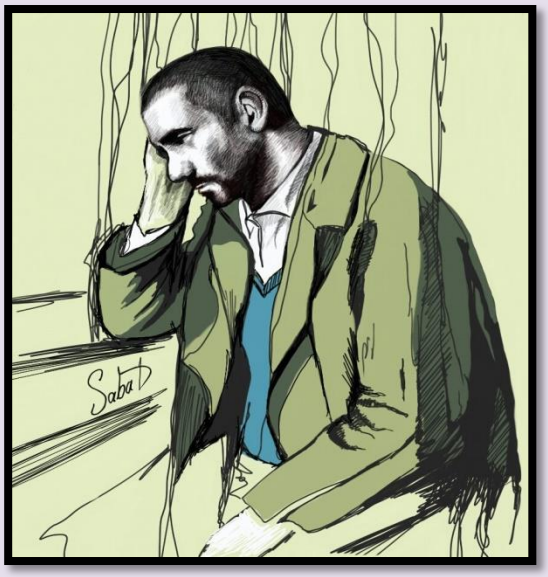

ئیلوستڕەیشن: سابات عەباس

پرسیار: تۆ باسی کێشە تەکنیکییەکانت کرد کە ڕووبەڕووت بووەتەوە، کە لە دەرەوەی وڵاتی خۆت وێنەت گرتووە؛ چۆن

دەتوانیت ئێستا شتێک دروست بکەیت و پیشانی بدەیت کە ڕەگت لە ناو تورکیادا بڕاوە؟ تۆ لەگەڵ خەڵکی خۆت ڕێک دەکەویت، لەگەڵ سروشتی وڵاتەکەشت، بەڵام فیلمەکانت لە لایەن هاونیشتیمانییەکانتەوە نابینرێت؛ چۆن ئەم کێشەیە چارەسەر دەکەیت؟ ئایا لە دەرەوە نیشتەجێ دەبیت؟

وەڵام: بێگومان دەبێت ڕێگەیەک بدۆزینەوە کە ئەم فیلمە پیشانی خەڵکی خۆمان بدەین، بەڵام ناتوانم پێت بڵێم چۆن. بۆ پرسیاری دووەمیشت، پاش ئەم فیلمە دەربارەی زیندان نامەوێت فیلمێک دروست بکەم لەسەر کوردستان لە هەلومەرجی وادا.

پرسیار: کەواتە مانەوەت لە فەڕەنسادا پشوویەکە لە کارەکەتدا؟

وەڵام: لە فەڕەنسادا دەمێنمەوە بە ڕێگەدانێکی تایبەتەوە بۆ دروستکردنی ئەم فیلمە. من ڕێگەم پێ دراوە لە فەڕەنسا بمێنمەوە تا کاتی دەرچوونی. پاش ئەوە، نازانم. نامەوێت باسی داهاتوو بکەم.

سەرچاوە: ماڵپەڕی دیدی من - ڕێکەوتی: ساڵی ٢٠١٦

خوێندنەوەی فیلمی میگەل، بەرهەمی یەڵماز گونەی

کورد شاپ

دەرهێنەران: یەڵماز گونەی- زەکی ئۆکتێن

بەرهەمهێنەر: یەڵماز گونەی

نووسەر: یەڵماز گونەی

ئەکتەرەکان: هامۆ (تنجیل کۆرتێز)، شوان (تاریک ئاکان)، بریوان (مەلیک دەمیرە(

مۆسیقا: زولفی لیوانیلی، شوان پەروەر، مەلیک دەمیرە

کامێرامان (سینەماتوگرافەر): عیزەت ئاکای

مۆنتاژ: زەکی ئۆکتێن

ماوەی فیلم: ١٢٩ خولەک

زمان: تورکی

ساڵی بڵاوکردنەوە: ١٩٧٨

خەڵاتی گرنگی نێودەوڵەتی: باشترین فیلمی فێستیڤاڵی نێودەوڵەتی پرتەقاڵی زێڕینی ئەنتالیا لە ساڵی ١٩٧٨

مێگەل

بەختەوەری لە ئەنقەرە بوونی نییە

ئاریێز مەنسوور نیا

پێشەکی

مێگەل (SURU) یەکێ لە بەرهەمە سینەماییە گرنگەکانی یڵماز گونەیە، کە بە ڕوونی بنەماڵەیەکی کورد لەگەڵ داب و نەریت و یاسا و پەیوەندییە کۆمەڵایەتیەکانیاندا نیشان دەدات. بەڵام بەهۆی فشاری سیاسی فیلمەکە لە زمانی کوردی بێبەش کراوە. گەرچی جوگرافیا و شوێنی فیلمەکە (شاخ و گوند و شارەکانی باکوری کوردستان)، لەگەڵ کولتوور و ڕێوڕەسمی خەڵک ئەوە نیشان دەدات کە چیرۆکی ئەو سەبارەت بە بنەماڵەیەکی کوردە.

فیلمی مێگەل کاریگەریی فیلمی زارە ١٩٢٧ (ZARE) وەکوو فۆرمی گێڕانەوە و جوانیناسیی مۆنتاژی لە سەرە وهاوکات بە کەڵکوەرگرتن لە گێڕانەوەی سەفەر (ژانری جادەیی)، نیشاندانی شوێنگەڵی جیاواز (شار و گوند) ، وێناکردنی ڕاستەقینەی مرۆڤەکان، کاریگەریی لەسەر گرنگترین فیلمی یەڵماز گونەی، ڕێگا (YOL-١٩٨٢) داناوە. مێگەل دوای فیلمی زارە لە بەرهەمە سەرەتاییەکانی سینەمای کوردییە کە هەوڵ دە دات بە تیشک خستنە سەڕ بنەماڵەیەکی کورد، کێشەکانیان بە شیکارییەکی مێژوویی لە چوارچێوەی سیاسی و کۆمەڵایەتیدا نیشان بدات.

کورتەیەک

هامۆ، سەرۆکی هۆزی ویسکانە و بۆ فرۆشتنی مەڕەکانی لە ئەنقەرە عەشیرەتەکەی بەجێدەهێڵێت. لەم سەفەرەدا کوڕەکانی بە تایبەت سەیوان و بێریوان بووکەکەی کە بە سەختی نەخۆشە، بە مەبەستی چارەسەرکردنی نەخۆشییەکە و بەدیهێنانی ژیانێکی باشتر لە ئەنقەرە، هاوڕێیەتیی دەکەن. سەفەریکی دوور و سەخت بە شەمەندەفەر لە کوردستانەوە بۆ ئەنقەرە دەست پێ دەکات. سەفەری پڕ لە مەترسی کە دەبێ لەگەڵ گەیشتن بە ئەنقەرە ئازارەکانیان کۆتایی بێت. بەڵام ئەنقەرە بە پێچەوانەی خەیاڵەوە نەک هەر بەختەوەری ناهێنێت، بەڵکو وێرانکارییش چڕتر دەکاتەوە.

شیکاری

یەڵماز گونەی مێگەل وەکوو چەکی دژ بە فاشیزمی تورکیا بەکار دەهێنێت. ئەو بە تێکدانی پێکهاتەی وێنەی پێوەری فاشیزم، بەنیازە وێنەیەکی جیاواز و نوێ نەک تەنیا لە کوردستان، بەڵکوو لە هەموو تورکیا نیشان بدات. دەیەوێت زۆرترین وێنەی قەدەغەکراو پیشانی بینەران بدات تا بتوانن لەوە تێبگەن کە کۆمەڵگا چۆن کەوتووەتە ژێر ئاڵای فاشیزمەوە. بۆ ئەم مەبەستەش وەک فیلمی (زارە)، وێنە ی ڕاستە قینە و دیکۆمێنتاریی خە ڵکی کوردستان لە پێکهاتەیەکی پیاوسالاری و کۆنەپەرستانەدا نیشان دەدرێت. دواتر فە زای سیاسیی داخراو و تۆندوتیژی لە کۆمەڵگای تورکیا نیشان دەدرێت. گونەی بە وێنەی ڕەخنەگرانە و سیستەمیکی نوێ لە وێنەکان ڕێکدەخات.

گونەی لە سێ شوێنی سەرەکیی فیلمەکەدا (کوردستان، شەمەندەفەر، ئەنقەرە) کۆمەڵگا دەخاتە ژێر پرسیارەوە و بە پیشاندانی ڕەخنەگرانە پرسیاریان لێ دەکات. ئەو ڕاشکاوانە دژ بە نەریتە کۆنەکانی کوردستان دەوەستێتەوە.

عەشیرەتی ویسکان بە سەرکردایەتیی هامۆ لە کۆمەڵگایەکدا دەژین کە بژێوی ژیانیان لەسەر بنەمای ئاژەڵداریی. لەم کۆمەڵگایەدا، پیاوسالاری، خورافات، تۆندوتیژی دژی ژنان و منداڵان، کۆنەپەرستی و فەزای داخراوی کۆمەڵایەتی هەیە.

بەڵام ئەم کۆمەڵگایە لە گۆڕاندایە، تراکتۆر زەویییە کشتوکاڵییەکان دەکێڵێت. مۆدێرنیزم خەریکە نەریتەکان دەدڕێنێت و کۆتایی بە قۆناغێکی مێژوویی دەهێنێ. هامۆ وەک نوێنەری کۆنەپەرستی بە ڕەشبینییەوە سەیری ئەو کارە دەکات. گونەی چۆن سەیری ئەم بابەتە دەکات؟ ئایا دڵخۆشە بەم دابەزینە و داڕمانی قۆناغی مێژووییە؟ پێش هەموو شتێک، ئەو لەگەڵ شێوازی بەرهەمهێنانی ئاژەڵداریدا نییە، بەڵام لەگەڵ سەرمایەداریشدا ناکۆکە. دەرهێنەری مێگەل بە کەڵک وەرگرتن لە گێڕانەوەی سەفەر لە شاخ و شارەکانی کوردستانەوە بۆ ئەنقەرە، ئەم گۆڕانکارییە مێژووییە نیشان دەدات. تێپەڕین لە نەریتەوە بۆ مۆدێرنیتە، ئەوەی شوان پێی دەڵێ ڕێگای بەختەوەری....

گونەی بەم گێڕانەوەیە دەرفەتی ئەوەی بۆ ڕەخساوە تا ئاستی کۆمەڵایەتی و سیاسییە جیاوازەکان لە تورکیادا نیشان بدات. وەک مامۆستایەکی کۆمەڵایەتی، هەوڵی وێناکردن و گێڕانەوەی ئەو کەسانە دەدات کە لە وێنە و سیاسەتی دەسەڵات دوور خراونەتەوە. هاوواڵتیانی ئاسایی کە بە شێوەیەکی ئاسایی ناژین، هەژار و ژێردەستن و تووشی دزی و لەشفرۆشی بوون. بە هەمان شێوە کە گەندەڵیی فەرمانبەرانی حکومەت نیشانی دەدات. گونەی پێی وایە ئەخلاق بەرەو دابەزین دەڕوات و هەموو ئەمانە بە بەرهەمی ئەو سیستەمە دەزانێت کە دەسەڵاتی بەدەستەوەیە بۆیە دەست دەخاتە سەر گەندەڵی و دیکتاتۆریەتی حکومەت. دەسەڵاتێک کە چاڵاکوان و تێکۆشەرانی سیاسی و ئازادیخواز تیرۆر و زیندانی دەکات. لای ئەو، شەمەندەفەر شوێنێکە بۆ تێگەیشتن لە کۆمەڵگایەک کە لە پەراوێزدایە. ئەو بە مۆنتاژی وێنەی دۆکیۆمێنتاریی شار و گوند و ڕووخساری خەڵکی هەژار دەگاتە ئامانجەکەی. سەفەرێکی سەخت و پڕ لە ڕووداو کۆتایی دێت. ئایا ئازارەکان بە کۆتایی سەفەر کۆتایی دێت؟ ئایا لێرەدا خەونەکانی شوان دێنە دی؟ ئایا بێریوان چاک دەبێتەوە؟

چۆن بیر لە ئەنقەرە دەکەینەوە؟ پایتەختی تورکیا، سەروەت و سامان و ئاوەدانی و مۆدێرنیتە !!! یان وێنەیەکی تر هەیە و ئێمە ئاگاداری نین. ئەو واقیعە چییە کە لە ئەنقەرە چاوەڕێمان دەکات؟ لە قۆناغی یەکەمدا، ئەنقەرە شارێکی سەرنجڕاکێشە و پڕ لە بانک و بینای گەورەی بازرگانی و ئیدارییە. خەڵک بە جلوبەرگی مۆدێرن و شەقامی قەرەباڵغ و پاک و خاوێن لە ژێر سێبەری پەیکەری گەورەی مستەفا کەمال پاشا (ئاتا تورک) دەبینین. لە هەمان کاتتدا مەڕەکانی هامۆ یاسا و ڕێسای شەقامەکانی پایتەختیان تێکداوە. بە جۆرێک بێمانا بوونی پێکهاتەی سیاسیی حکوومەت ئاشکرا دەکات. بە نیشاندانی ژیانی کرێکاران، پەراوێزخراوەکان، چەوساوەکان و کۆچبەران لە پەراوێزی شار، ئێمە تێدەگەین کە ئەنقەرە جگە لەوەی جوان و سەرنجڕاکێشە دەتوانێت درندە و پڕ لە ململانێی ئابووری، سیاسی و کۆمەڵایەتی بێت. لەم دۆخەدا شوان جگە لە پەڕاوێزی شار و باڵەخانەیەکی نیوە تەواو، هیچ شوێنێکی بۆ مانەوە لە ئەنقەرە نییە. کۆشکی ئاوات و خەونەکانی ئێستا شوقەیەکی هەژارانە و بچووکە. ناتوانێ بۆ پەیداکردنی بژێوی ژیانی کارێک بدۆزێتەوە و نەخۆشی ژنەکەی چارەسەر ناکرێ. دژایەتیی شار و ململانێی چینایەتی زاڵە بەسەریدا و ژیانی لێ دەسەنێتەوە. ئەمە دەتوانێت گێڕانەوەی زۆرێک لە کۆچبەران بێت کە لە گوندەوە بۆ شار بە هیوای گۆڕانکاری و گۆڕینی ژیان دێن. کارگەی خەون و خەیاڵی شوان دەڕوخێت. بێریوان لە ژووڕێکی سارد، لە ماڵێکی بێ دەرگا و پەنجەرە، بە بێدەنگییەکی کوشندە، کە لە سەرەتای فیلمەکەوە تا کۆتایی هەبووە، کۆچی دوایی دەکات. بێدەنگی و نەخۆشیی بێریوان نیشانەی زوڵم و مەینەتییە کە بەسەر ژنان و دایکانی کوردستاندا سەپێنراوە.

هـامۆ بە تێـپەڕین لە شـاخەوە بـۆ شـار، بە جۆرێـک ناسـنامەی خـۆی لەدەسـت دەدات و بنەمـاڵە و تەواوی سیسـتەمی کۆمەڵایەتییەکەی دەڕووخێت. ئەمە تـایبەتمەندیی جیهانی نوێ و بۆرژوازییە هەر شتێک سەخت و بەهێز بێت دەبێتە دووکەڵ و دەچێتە هەوا، تەنانەت خودی بۆرژوازییش. گـونەی پێـی وایە نـاتوانرێت بگەڕێـنەوە بـۆ ڕۆژانـی ئـارامی ڕابـردوو، گـۆڕانی قۆناغەکانی مێژووش مرۆڤ و دەوروبەریشی دەگۆڕێت. کەواتە تێڕوانینێکی نوێ بۆ جیهان و داهـاتوو پێـویستە و بنەمـاڵە ی هامۆیش لەم بـارودۆخە پڕ لە گۆڕانکاری نیشان دەدات.

- فیلمەکە لە ژێر بـارودۆخێکی زۆر سەختدا وێنە گیراوە: تەنها پێش کودەتـای سەربازی سـاڵی ١٩٨٠ لە کاتێکدا گـونەی لە زیندان بوو دروست کراوە. هەر لەبەر ئەم هۆکارەش زەکی ئۆکتێن بە ڕێنمایی یەڵماز گونەی سیناریۆکە دەکاتە فیلم.

- گونەی لە وتووێژێک لە لەگەڵ (کریس کوچرا) وتوویەتی ئەم فیلمە لە ڕاستیدا بەسەرهاتی خەڵکی کوردە لە تورکیـادا، بەڵام چون کوردی قەدەغە بوو نەماندەتوانی بە کوردی دروستی بکەین. گەر وامان بکردایە هەموومان دەخراینە زیندان.

٢٤ی ئازار

https:// https://kurdshop.net/ku/arts/4638/ku/arts/4638

پەڕاوی گونەی: یەشیم ئوستائۆغلّوو دەربارەی یەڵماز گونەی دەدوێت

یەشیم ئۆستائۆغلو

ئەم پەڕاوە، لە چوارچێوەی ئیڤێنتی دەرهێنەرێک لە زیندانەوەدایە، کە بە هاوبەشی لە لایەن ماڵپەری کلتووریی دیدی من، ڕێکخراوی کلتووریی کەشکۆڵ و سینەما سالم ڕێک خراوە

یەشیم ئوستائۆغلّوو لە چاوپێکەوتنێکدا لەبارەی یەڵماز گونەیەوە دەڵێت: "پاش گونەی، هیچ فیلمێکی باش نابینم، بەلایەنی کەمەوە ئەو فیلمانەی من ئاگەداریانم." پێی وایە کە تەوژمێکی نوێی فیلمسازان بوونی نییە لە تورکیادا. ئەو دەڵێت کە فیلمەکان و کەسایەتیی گونەی بۆ ئەو زۆر گرنگە. "هەمیشە حەزم لە کارەکانی گونەی بووە. گونەی کەسایەتی بوو، کەسایەتیی گرنگ، پێم وایە زۆر گرنگە لە هونەردا خۆت بیت. مرۆڤدۆستییەکی زۆری هەبوو؛ بەڕاستی هونەرمەند بوو. شوێن و خەڵکەکەی خۆی دەناسی".

یەڵماز گونەی و کارەکتەری فیلمەکانی – ئیلوستڕەیشن: سابات عەباس

ئەو پێی وایە سینەمای گونەی سینەمایەکی سیاسی نییە، بەڵکو "کاتێک خەڵکی لە ژیانی واقیعدا دەبینیت، لەگەڵ ئەو بەریەککەوتن و دژوەستانەوانەی خەڵک، خێرا دەچیتە سەروو سیاسەتەوە." فیلمەکانی گونەی سیاسی نین. ژیان خۆی سیاسییە. کردەوەکانی مرۆڤ سیاسین. گونەییش دەیەوێت فیلم لەبارەی ژیانەوە دروست بکات، لەبارەی ئەوانەی لە ژیاندان و هەناسە دەدەن.

ئیلوستڕەیشن: سابات عەباس

سینەمای تورکی بە یەڵماز گونەی دەستی پێ کرد و بە یەڵماز گونەی کۆتایی هات (تەنانەت دەکرێت بڵێین بە فیلمی ڕێگە، کۆتایی هاتووە). تورکیا هەر لە سەرەتای دروستبوونی سینەماوە فیلمیان بەرهەم هێناوە و کەسایەتیی گرنگیان بەرهەم هێناوە، فیلمسازەکانیان بە ولاتەکانی جیهاندا گەشتیان کردووە تاوەکو کاری سینەمایی بکەن، لەوانە ئەکتەری شانۆیی موحسین ئیرتوگرول، کە سەفەری یەکێتیی سۆڤێتی کردووە لە ناوەڕاستی بیستەکانی سەدەی ڕابردوودا و لە ساڵی ١٩٣١دا یەکەمین فیلمی درێژی دەنگیی خۆی بەرهەم هێناوە و لە ساڵی ١٩٥٣شدا یەکەمین فیلمی ڕەنگیی خۆی بەرهەم هێناوە. سینەمای تورکی هەمیشە سینەمایەکی بازاڕی بووە و بە تەواوی کەوتووەتە ژێر کاریگەریی شانۆوە. ئەو کاتەی گونەی دێتە جیهانی سینەمای تورکیاوە، زۆر پێش دروستکردنی فیلمی ڕێگە، کەسێکی بەناوبانگ بووە و بە پاشای ناحەز ناوی دەرکردووە.

دیمەنێک لە فیلمی ڕێگەی یەڵماز گونەی

ئایا گونەی وەک دەرهێنەرێک و سیناریستێک چیی بە سینەمای تورکیا بەخشیوە لە شەست و حەفتاکانی سەدەی ڕابردوودا؟ لەڕاستیدا ئەو هیچ داهێنانێکی لە تێمای فیلمەکانیدا نەکردووە، بەڵام جیا لە دەرهێنەر و فیلمسازەکانی تر، کە زۆرینەیان لە ئیستەنبوولێ و شارە گەورەکانی تردا لەدایک ببوون، گونەی لە شارۆچکەیەکی دوورەدەستی ئەناتۆلیادا لەدایک ببوو و هەژاریی ئەو ناوچەیەی چەشتبوو. جیا لەوەش، گونەی وەک کوردێک هەمیشە چەوساندنەوەی ئەو کەمەنەتەوەیەی بە چاوەکانی خۆی دیوە و لە خەیاڵیدا ماوەتەوە. گونەی لە زەمەنێکی زۆر کورتدا ژیاوە و فیلمی دروست کردووە: لە ساڵی ١٩٧٤ەوە لە زیندانەوە فیلم دروست دەکات بە هاوەڵیی هاوڕێکانی، لەوانەش شەریف گورێن و زەکی ئۆکتان. لە پاش مردنی گونەییش، ئەم ڕێبازە بەردەوامیی پێ درا و فیلمی باشتر دروست کرا.

بیر هێنامەوە. لەناو هاوار وگریانی منالّە سووتاوەکان، من هەر ئەو ساتە عاشق بووم، بەڵام کێ بەهانای منەوە دەهات،

کچێک کامێراکەم لێی بردە پێشەوە، هێندە شەرمن بوو مرۆڤ نەیدەزانی ئەو شەرم دەکات، یاخود هێشتا ترسی گازەکان بەری نەداوە، لەڕێی خودادا ئەو وەرگێرە کوردەی قسەی بریندارەکانی بۆمان دەکردە ئینگلیزی، بێئەوەی یەک وشەی لێ حاڵی بم دواتر پەیامنێرێکی کەناڵی تەلەفزیۆنەکەمان بۆی دەکردینەوە تورکی، ئەو کچە هەموو چیرۆکی ڕزگاربوونی وەک مەسیح ناو دەبەن،

کاتێک لەناو مردوەکان هەڵساوەتەوە و تا ئێران نەوەستاوە، ئەو دێتە لای نەخۆشەکان و بەدوای خانەوادەکەی خۆی دەگەڕێت، بەڵام وەک خۆی ووتی "ڕەنگە لێرە بن و بەهۆی برینەکان نەیانناسمەوە" ئومێدی ئەوە بوو سووتاوێک دەستی بۆ بەرز بکاتەوە و بەدەستی سوتاوی مەچەکی بگرێت، تێی بگەیەنێت کە ئەو دایکیەتی. کچێک ئاگری کەسوکاری ئەیسوتاند، منیش ئاگری عیشقی ئەو، هەرچۆنێک بوو پەنام بردە بەر پەیامنێرەکەمان، تا ئەویش بۆ وەرگێڕە کوردەکە بیکات بەئینگلیزی و وەرگێڕەکەش بیکاتەوە بە کوردی، ڕازی دڵی بگەیەنێتە کچە کوردەکەی ناو قاوشی نەخۆشخانەکە.

ئەگەر لەگەڵ من بێیت لێرە رزگارت ئەکەم و لەژێر شەرعی ئیسلام مارەت دەکەم و دەبینە ژن و میرد، ئەوەی تۆش داوای بکەیت بۆتی جێبەجێ دەکەم، زۆر بەخێراییش فێری زمانی تورکیت دەکەم، تۆ نابیتە ژنی پیاوێکی تورک.. ماڵباتی ئێمە لەبنەڕەتدا کوردن، بەدەستوری کوردی باکور ژیان دەگوزەرێنین. هۆلیا ئەفشاری قاوشی نەخۆشخانە.. دوای چەندین ڕۆژ لەبیرکردنەوە ڕازی بوو لەگەڵ من بێت و ببێت بەهاوسەرم، کچێکی وریاو زیرەک بوو، ئارەزووی لەکارەکەی منیش دەکرد، وەرگێڕەکە ئەوەی تێگەیاندین کە ئەو باس لەوە دەکات، پێشتر جارێکیان لەشانۆگەری "ئەنتیگۆنا" وەک ئەکتەر بەشداری لەشانۆ کردووە.

پەیوەندی من بەڕەچەڵەکی خۆمەوە بۆ ئەو ڕۆژە دەگەڕێتەوە، کاتێک فیلمی (یۆڵ) م بینی لەدەرهێنانی یەڵماز گۆنای، ئەو فیلمە بۆ من هەقیقەتی کوردبوون نیشان دەدات، بەتایبەت لەو دیمەنەی لادێ کە چەندە فیلمەکە بەزمانی تورکی بەرهەم هاتووە، بەلام گۆرانی ژنە لادێیەکە و دابەشکاری چینەکان، ئەو خراپ مامەلەکردنەی ناو شەمەندەفەر، میژووی منی وەک خۆی دەخستە ڕوو، بۆیە ئێستا لەو قاوشی نەخۆشخانەیە بەدیار ئەو هەموو برینبدارو جەستە مردوو زیندوانە تێدەگەم، فیلمی یۆڵ ژیانی ڕاستەقینەی ئەو مرۆڤانەیە،

هەر ڕۆژەی بە وێنەیەک دەردەکەون. کاتێک گەڕاینەوە و فیلمەکەمان تەواو کرد، ڕۆژی نیشاندانی فیلمەکە هەموومان

بەتاسەوە چاوەڕێ بووین، کە فیلمەکە تەواو بوو لەناو هۆڵی سینەماکە، کچە کوردەکەی ناو مردووەکان کە هەڵسایەوە، لەگەڵ خۆم چووینە پێشەوەی بینەران،

چونکە ئەو وەک کارەکتەری سەرەکی فیلمەکە چیرۆکی خۆی دەگێڕایەوە، بۆیە دوای چەپڵەی ئافەرینی بینەران، بەوە کۆتاییمان پێهێنا، کە ووتم "بەم بۆنەیەوە ئەمڕۆ ڕایدەگەیەنم لێرە لەبەردەمی هەمووتان من ئەڵقەی خۆشەویستی دەکەمە پەنجەی ئەو ئەکتەرە مەزنە" ئیدی من و شلێر بووین بە ژن و مێرد، کاتێک کورێکیشمان بوو بۆ ڕێزگرتن لە یەڵماز گۆنای، بەهۆی ئەوەی من ناوم گۆنای بوو ناوی کوڕەکەشم کرد بە یەڵماز. رۆمانی کارینا.

سەرچاوە: ماڵپەڕی هەرمان نیوز - ڕێکەوتی: ١٢ی ئاگۆستی ٢٠٢٠

دیمانەیەک لەگەڵ یەڵماز گۆنای لەزیندان دا

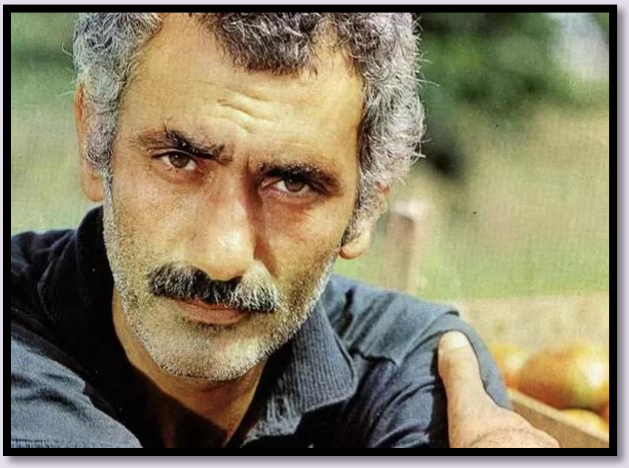

بەشی یەکەم:

نووسەری سینەمایی(بورهان شاوی) دەگێڕێتەوە دەڵێت: لەساڵی ١٩٨٧ کتێبێک بەناوی (یەڵماز گۆنای) لە نووسینی ڕۆژنامەنووسی ئازربێجانی (حوسینۆف) لە دەزگای (ناوکا) لە مۆسکۆ بڵاو کرایەوە، بریتی بوو لەتەنیا دیمانەیەکی دوورودرێژ، لەگەڵ سینەماکاری بەناوبانگی کورد (یەڵماز گۆنای) لەو کاتەدا کە لەزیندان بووە،

ئا: حەیدەر عەبدوڵڕەحمان

ئەو کتێبە بڕوا پێکراوترین سەرچاوەیە کە دەربارەی یەڵماز گۆنای نووسرابێت، چونکە لە زاری هونەرمەند خۆیەوە وەرگیراوە.

بۆ دیکۆمینتکردنی بابەتەکە کە گرنگییەکی مێژوویی خۆی هەیە، ئێمەش بەشێک لەو دیمانەیە دەخەینە ڕوو:

*** ناوی تەواوتان؟**

- یەڵماز حەمید، دایکیشم ناوی (ئۆغلو بیتۆن) ـە.

* کەی و لە کوێ لەدایکبووویت؟

- لە یەکی نیسانی ساڵی ١٩٣٧ لە گوندی (ئینجە) بە دووری ٢٧ کم لە شاری ئەدەنە لەدایکبووم.

* ئەی بۆچی هەندێک ساڵی لەدایکبوونتان بە ١٩٣١ لە قەڵەم دەدەن؟

- ئەوانە بە هەڵە داچوون.

تکایە دەکرێت هەندێک دەربارەی منداڵیت و داهێنانەکانت قسەمان بۆ بکەیت؟

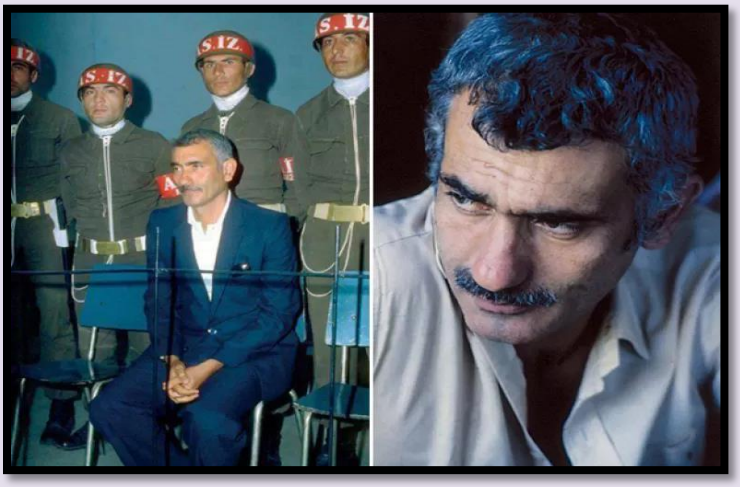

- دایک و باوکی من هەردوکییان کوردن، دایکم لە بنەماڵەیەکی خوا پێداو بووە، بەڵام لە کاتی جەنگی یەکەمی جیهانی و لەگەڵ هاتنی قەیسەرییەکان ڕایان کردووە، باوکم بە پێچەوانەی ئەو، لە بنەماڵەیەکی زۆر هەژار لە دایکبووە، لە هەرەتی لاویدا لەگەڵ دایکم یەکتریان خۆش ویستووە، لە ترسی کۆمەڵگەو داب و نەریتە کۆنەکانی ئەو کاتە، کە خۆشەویستییان بەلاوە گوناهێکی گەورە بووە، ئەو ناوە بە جێ دیلن و لەگەڵ دایکم پەیمانی ئەوە بەیەک دەدەن، کە لە شاری ئەدەنە بەیەک بگەنەوە، ئیدی لەسەر ئەو پەیمانە لەوێ یەکتر دەبینننەوە و باوکم دایکم دەخوازێت، بەڵام چونکە زۆر دەستکورت و نەدار بوون، دوچاری زەحمەتییەکی زۆر بوونەتەوە، بەڵام دوایی هەلومەرجەکە بەشێوەیەکی دیکە دەسوڕێ و، باوکم لە کۆمپانیای دەرەبەگێکی گەورە کاری دەست دەکەوێت و لەوی کار دەکات، ئیدی ژیانیان بەرەو باشی دەچێت، من

ئەو کاتە تا تەمەنم گەیشتبووە حەوت ساڵی، باوکم ژنێکی دیکەی هێنا.

منداڵیم پڕ بوو لە بەختەوەری، بەڵام دوای ئەو قۆناغە ژیانم لێ بوو بەدۆزەخ، چونکە باوکم لە بەرچاوی ئێمەو بۆ خاتری ژنە تازەکەی، زۆر دڵ ڕەقانە لە دایکمی دەدا و ئازاری دەدا، زۆر جارانیش ئێمەی بەو ناسکییەی خۆمانەوە بەدەر دەنا.

هەر کاتێ باوکم من و لەیلای خوشکم (کە دوو ساڵان لە من بچووک تر بوو) بەدەر دەنا، دەچووین لەژێر دارتووەکەی بەر ماڵمان دەخەوتین، بەڵام جارێکییان کە باوکم من و دایکم و لەیلای خوشکمی بەدەرنا، ڕوومان لەماڵی ئامۆزایەکی دایکم کرد لەئەدەنە، قەت ئەوەم بیر ناچێتەوە کە دایکم بەدرێژایی ئەو ڕۆژە تا گەیشتینە ئەدەنە، بەزمانی کوردی گۆرانییەکی غەریبی دەگوت و ئێمەش کە لە زمانی دایکم حاڵی نەدەبووین، بەڵام هۆن هۆن فرمێسکمان لەگەڵیدا هەڵدەڕشت، ئەو کاتە من درکم بەوە کرد کە ئەشکەنجەو ئازارەکانمان وا بەئاسانی کۆتاییان نایەت، بۆیە بەدەست خۆم نەبوو هەموو کات ئاواتی مردنم بۆ خۆم دەخواست.

ئیدی بەناچاری لەو تەمەنە ساوایەی خۆمەوە دەستم بەکار کرد، بەتایبەت لە وەرزی میوە و لۆکە ڕنین لە کێڵگەکاندا، تا دەگاتە کۆڵ هەڵگری، ئەو کاتە من هەم کارم دەکردو هەم دەمخوێند، هەر لەوێ خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندییشم تەواو کرد، بەڵام هەموو کارێکیشم دەکرد، وەک تۆ فرۆشتن لە شەقامەکان و ڕۆژنامە پەخش کردن و بەقاڵی، دواتر ئامێرسازیی دەزگا سینەماییەکان، بەتایبەت کەلوپەلەکانی کۆمپانیای (ئەند فیلم) و (کەمال فیلم) ئەو ئامێرانەم گوند بەگوند دەگێڕا و فیلمی سینەماییم پیشانی خەڵکی دەدا، هەندێ جاریش دەوری کۆمبارسم لە هەندێ لە فیلمەکاندا دەبینی.

ئینجا یەڵماز بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی: دەتوانم بڵێم من بەو شێوەیە هاتمە دنیای سینەما.

***ئەی پاشان لە کوێ خوێندنت تەواو کرد؟**

- ساڵی ١٩٥٦ چوومە کۆلێژی ماف لە زانکۆی ئەنقەرە، بەڵام چونکە لەپاڵ خوێندندا هیچ کارێکم دەست نەکەوت، کە پێی بژیم، بۆیە بەناچاری دوای دوو مانگ زانکۆم بەجێ هێشت و ڕووم کردەوە ئەدەنە.

لەوێ لەکۆمپانیایەکی بەکرێگرتنی فیلم دەست بە کار بووم، لەساڵی ١٩٥٧ چوومە ئەستەنبۆڵ و لە کۆمپانیای (دەزگای

فیلم) دەستم بەکار کردن کرد، ساڵی ١٩٥٨ یش چوومە کۆلێژی ئابووری لەزانکۆی ئەستەنبوڵ، بەڵام پێش ئەوەی خوێندن تەواو کەم لە ساڵی ١٩٦١بۆ یەکەمجار دەستگیر کرام.

* ئەی چۆن گەڕایتەوە نێو نێوەندی هونەری؟

- پیش هەموو شتێ دەمەوێ ئەوە بڵێم کە من خۆم بەقەرزداری دایک و باوکم دەزانم، دەڵێم باوکم، چونکە ئەگەرچی ئەو پیاوێکی دڵ ڕەق بوو، بەڵام منداڵەکانی خۆی خۆش دەویست، بەتایبەت من، بە بیرمە زۆر جاران لەگەڵ دایکم بەیەکەوە گۆرانیی خەماویی کوردییان دەچڕی و دەردی غەریبیی خۆیان هەڵدەڕشت، جاروبارێکیش لەگەڵ گۆرانییەکان ئامێری سازی لێ دەدا، هەندێ جاریش کە دراوسێ و خزمەکانمان باوکمیان بۆ ئاهەنگی خەتەنەکردنی منداڵەکانییان بانگ دەکرد، باوکم منیشی لەگەڵ خۆیدا دەبرد، لەو کاتانەدا دڵم زۆر بەگۆرانییەکانی خۆش دەبوو.

دایکیشم زۆر جاران لە شەوانی دوور و درێژ و ساردوسڕی زستاناندا چیرۆکی خۆشی لە ئەفسانە و حیکایەتە خورافییەکان بۆ دەگێڕاینەوە، ئەو شەوانە ماڵمان پڕ دەبوو لەو دراوسێیانەی بۆگوێ گرتن لەچیرۆکە بەتامو چێژەکانی دایکم شەوان دەهاتنە ماڵمان، ئەو کاتانە ئاواتی ئەوەم دەخواست، هەر هەموویان بنووسمەوە، بەڵام ئەو دەسەڵاتەم نەبوو، بێجگە لەدایکم پیرەمێردێک بەناوی مام یەعقووب لە گوندەکەماندا هەبوو، دەنگی لە گۆرانیگوتندا زۆر خۆش بوو، زۆر بەجوانییش ئامێری سازی دەژەنی، جاروبار شیعریشی دەنووسی، زۆر بووبوو بەهاوڕێم و زۆر یەکترمان خۆش دەویست، ئەو فێری ئەوی کردم شیعر چۆن دەنووسرێ، بەڵام بۆ سینەما، من لەتەمەنی سیانزە ساڵییەوە هاتمە نێو دنیای سینەما، لەتەمەنی چواردە ساڵییەوە بوم بەئیش پێکەری ئامێری سینەماو پاشانیش ئەکتەری کۆمبارس، ئا بەم شێوەیە ژیانی من بەرەو ئاقارێکی دیکە ڕۆیشت.

سەرچاوە: موقع ایلاف، بقلم د. هشام الراوی، نیسان ٢٠٢٠

سەرچاوە: ماڵپەڕی گوڵان میدیا - ڕێکەوتی: ٣١ی ئاگۆستی ٢٠٢١

دیمانەیەک لەگەڵ یەڵماز گۆنای لە زیندانداا

بەشی دووهەم:

*** کەی دەستتان بەنووسین کرد؟**

- لە دووەم ساڵی قۆناغی دواناوەندیدا قەسیدەیەکم نووسی، بۆ پەخشنامەی سەر دیواری قوتابخانە، دەربارەی جووتیارێکی هەژاری گوندنشین، کە بۆ چارەسەرکردن ژنە نەخۆشەکەی لە گوندەوە دێنێتە شار، کەچی پارەی دکتۆرو داودەرمانی نابێت، لە بری ئەوە کەڵەشێرێک بۆ دکتۆر دێنێ، کە بە نرخترین شتێک بووە لای ئەو، کەچی کاتێ دکتۆر زانیویەتی پارەی نییە پیاوەکەو ژنەکەو کەڵەشێرەکە بە یەکەوە فڕێ دەداتە دەرەوە.

سەرچاوەی بیرۆکەی فیلمی مێگەل –م لەو قەسیدەیەوە وەرگرتووە، کاتی خۆشی هەوڵم دا قەسیدەکە بڵاو بکەمەوە، بەڵام بەبیانووی ئەوەی کە گوایە چەپڕەوە، بڵاو نەکرایەوە، بەمەرجێ کاتی خۆی من ئەو قەسیدەیەم نووسی نەمدەزانی مانای چەپڕەوی یانی چی؟

لە ساڵانی ١٩٥٣ - ١٩٥٤ دەستم کرد بە بڵاوکردنەوەی وتار و چیرۆک و بەرهەمەکانم، کە بەشێوەیەکی زۆر فراوان لە گۆڤارو ڕۆژنامەکاندا بڵاو بوونەوە.

دیارترین ئەو چیرۆکانەش کە لەو کاتەدا بڵاو بوونەوە چیرۆکی (مردن بانگم دەکات) بوو، کە باس لە خۆشەویستیی دراماتیکییانەی کچ و کوڕێکی هەژار دەکات، ئەو کوڕەی کاری دەست ناکەوێت و ناتوانێت ژیانی خۆی دابین بکات، بۆیە بەناچاری کۆچ دەکات و کچەکەش لە داخان خۆی دەکوژێت و، لەدوای خۆی نامەیەک بەجێ دەهێڵێت کە تێیدا نووسراوە (بۆ منت کوشت من بۆ ئەوە ژیانم خۆش دەویست تا لەگەڵ تۆدا برەو بەخۆشەویستیی نێوانمان بدەین).

هەر لەو دەمەدا چیرۆکێکی دیکەم بڵاو کردەوە بەناونیشانی(هیچ کۆتاییەک بۆ سووکایەتیپێکردن لە ئارا دانییە)، لەو چیرۆکەشدا باسی کەسێکم کردووە کە بەدوای کاردا دەگەڕێت، کەچی بەو هۆیەوە دوچاری کۆمەڵێ سووکایەتیپێکردن دەبێتەوە، بۆیە لە داخان خۆی لە پردێکی بڵند هەڵداوێ و خۆی دەکوژێت.

هەردوو ئەو چیرۆکانەم لە ساڵی ١٩٥٦ لە گۆڤاری (ئایتی ئۆفوکلار - ئاسۆی چاک) بڵاوکردوونەتەوە، بەڵام ئەو چیرۆکەی کە دەنگدانەوەیەکی زیاتری هەبوو، چیرۆکی (سێ نهێنییەکە) بوو، کە لە ژمارە ١٣ی گۆڤاری (لێکۆڵینەوەی هونەری)دا بڵاو کرایەوە، ئەم چیرۆکە ژیانی منی خستە قۆناغێکی دیکەوە.

کاتێکیش کە لە ساڵی ١٩٥٧ هاتمە ئەستەنبۆڵ، زیاتر لە سی وتارو چیرۆکم بڵاو کردەوە، ئەو کاتە بوو کە برادەرەکانم نازناوی (یەڵمازی چیرۆکنووس) یان بەمن بەخشی.

* من زۆر زۆر لە ڕۆمان و چیرۆکەکانتم خوێندۆتەوە، فیلمەکانیشتم دیوە، ئاگاشم لە زەمینەی سیاسیی تۆ هەیە، بەڵام پێم خۆشە لەو شتانە بگەم، کە کاریگەرییان لەسەر ئاستی هوشیاریت هەبووە؟

- ژیان، یان ئەو دەوروبەرەی تێیدا گەورە بووم، وای لێکردووم کە هەر لەمنداڵیدا هەست بەئینتیمای کوردانەی خۆم بکەم، چونکە من دەوروبەرەکەم بەتورکی ئاخافتوونە، بۆیە لێرەدا دووبارەی دەکەمەوە کە من (زمانی دایک) زمانی ڕەسەنی خۆمم بەتەواوی نەزانیوە، لە کاتی یاریکردنیشدا لە منداڵیدا، لە مانای جیاوازیی چینایەتی گەیشتووم، چونکە زۆر جاران دایکم کە خزمەتکاری ماڵە دەوڵەمەندەکان و باوکم سەپانی ئەو دەرەبەگانە بوو، بەرماوەی خواردنی ئەوانی بۆ ئێمە دەهێنایەوە بیخۆین، بەڵام دواتر لەگەڵ تێپەڕ بوونی زەمەن بۆم دەرکەوت کە ئەم کارە بۆ ئێمە ڕیسواییە.

قەت لەبیرم ناچێتەوە کە باوکم هەمیشە خەونی بەوەوە دەبینی کە من خوێندن تەواو بکەم، بۆیە زۆر جاران پێی دەگوتم: کورەکەم برۆ قوتابخانە تا تۆش وەک ئێمە لە ئایندەدا نەبیتە کۆیلە، نەیدەزانی لە کۆمەڵگەی بورژوادا دەبیتە کۆیلە، تەنانەت ئەگەر خوێندەوارێکی چاکیش بیت.

سەرچاوە: موقع ایلاف، بقلم د. هشام الراوی، نیسان ٢٠٢٠

سەرچاوە: ماڵپەڕی گوڵان میدیا - ڕێکەوتی: ١١ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢١

یەڵماز گۆنای باوکی سینەمای کورد لە تەمەنێکی کورتدا زۆرترین بەخششی هەبوو

محەمەد سەعید کوردە

ئەمڕۆ ٣٥ ساڵی تەواو بەسەر کۆچی دوایی و ماڵئاوایی دەرهێنەر و نووسەر و ئەکتەری سینەمایی کورد و جیهان (یەڵماز گۆنای) باوکی سینەمای کورددا تێدەپەڕێت، بۆیە قسەکردن و یادکردنەوەی گەورە هونەرمەندێکی سینەمایی کوردی وەک (یەڵماز گۆنای) کارێکی گەلێک قورس و پڕ لە ماندووبونە و پێویستی بەوچانێک و هەڵوەستە لەسەر کردنی زۆر هەیە تەنیا بۆ ئەوەی بتوانین شتێک بخەینە سەر کاغەز کە بەقەد گەورەیی ئەو مەزنە مرۆڤە بێت.

بەپێی ئەوەی ئەو کەڵە مرۆڤە لە تەمەنێکی یەکجار کوورت و بەرتەسکدا توانیی بەرهەمێکی یەکجار زۆر پێشکەش بکات و ناوی خۆی لە دنیای هونەری سینەمادا بەرز و پیرۆز ڕابگرێ. هەر لەبەر ئەو هۆیانەشەوە بە باوکی سینەمای کورد ناویان بردوە، چونکە چەندین خەڵاتی جیهانی لە بواری سینەما بەدەست هێناوە، کە دیاترینیان خەڵاتی فیستیڤاڵی (کان) ی سینەمایی بووە، ئەو نازناوەش تا ئەندازەیەکی زۆر پڕ بە پێستی خۆی بووە، دیارە ئەو کارەش هەوڵو ماندوو بوونێکی فرەی دەوێ و ئەشق و خۆشەویستیەکی زۆریشی گەرەکە، ئەو کەسایەتیە هونەرییە بەرزەی کە بەهۆی کارە جوان و

دانسقەکانیەوە خۆی بە هەموو دنیا ناساند و لە ماوەی ٤٧ ساڵ تەمەن توانی چەندین فیلمی پڕ بەها بەرهەم بێنێ کە دیارترینیان فیلمی ڕێگا (yol) بوو، کەم کەس هەیە بەو فیلمە ئاشنا نەبووبێ و تامو چێژی لێ وەرنەگرتبێ، پاشان فیلمی (ئومێد) دێ کە ساڵی ١٩٧١ بەرهەم هاتووە و لەلای گۆنای بە یەکەم فیلمی ریالیزمی وڵاتی تورکیا دادەنرێت بەو پێیەی فیلمێکی شیعرییە و لاسایی کردنەوەی هۆلیوود و هیچ وڵاتێکی ئەورووپی نیە و لە هەناوی ژینگەیەکی گوندنشینەوە هەڵقوڵاوە، ئەمانە و زۆر فیلمی دیکە کە باسکردنیان کاتێکی یەکجار زۆری دەوێ، ئەوەی زۆر بەرچاویشە گونای لە پاڵ کارکردن لە هونەرەکەی دەستی بۆ سیاسەتیش دەبرد، بۆیە زۆربەی کاتەکانی ژیانی لە گرتووخانەکان بوو تا ڕۆژێکیان وەک یاخیەک لە گرتووخانە ڕایکرد و چووە مەنفا و هەر لەوێژدا کۆتایی بە ژیانی هات و نەگەڕایەوە، ئەو کارەش زۆر ئەستەمە بۆ کەسێک بەدەستێک مەشخەڵی هونەر بەرز رابگرێ و بەدەستەکەی دیکەشی سیاسەت و کاری ڕوو بە ڕوو بوونەوە بکات و بۆ ساتێکیش لەسەر گەیاندنی ئەو پەیامە کۆڵ نەدات، ماوەتەوە بڵێین یەڵماز گۆنای ساڵی ١٩٣٧ لە گوندی (ئینجە) ی سەر بە ئەدەنە لە دایک بووە و هەر ساڵی ١٩٥٧ تێکەڵ بە دنیای سینەما و کاری فیلمسازی بووە ئەوەش وەک حەز و ئارەزوو و خولیایەکی شێتانە لەگەڵیدا ژیاوە هەر لەو ڕێگایەوەش پتر لە ١٧ خەڵاتی گرانبەهای پێ بەخشراوە، ئەو سینەماکارە بەناوبانگە تەمەنێکی یەکجار کوورتی هەبووە، چونکە تەنیا ٤٧ ساڵ ژیاوە و لە ٩ی ئەیلوولی ساڵی ١٩٨٤ بە نەخۆشی شێرپەنجە کۆتایی بە ژیانی هاتووە و بۆ دوا جار کۆچی دوایی کردوە و تەرمەکەشی لە نێو ئاپۆرای جەماوەریدا لە گۆڕستانی (پیرلاشیز) ی پاریسی پایتەختی فەرەنسا بە خاک سپێردراوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردیپیێدیا - ڕێکەوتی: ١٤ی جانیۆیری ٢٠٢٠

یەلماز گۆنای کێ یە؟

ئامادەکرن پشتیوان عبدالرحمن

یەلماز گۆنای لە ١ی نیسانی ساڵی ١٩٣٧ لە گوندێکی کوردنشینی سەربە شارۆچکەی سیڤەرەکی سەر بە شاری ئورفا لە دایک بووە. لە بنەماڵەیەکی هەژارو کەم دەرامەتی گوندنشینی بێ زەوی و زار بووە، لەبەر بوونی کێشەی کۆمەڵایەتی گوندەکەی خۆی جێهێشتووەو چۆتە شاری ئەدەنە. یەلماز گونای بە هۆی هەژاری بنەماڵەکەی.
گەلێک کاری جۆر بە جۆری کردووە و زۆری و زەحمەتیەکی ئێجگاری ژیانی چەشتووە. گۆنای بەمەبەستی خوێندن لە شاری ئەدەنە دەچێتە شاری ئەنقەرە، ناوی خۆی لە کۆلیژی یاسا تۆمار دەکات،بەڵام دواتر دەچێتە کۆلیژی ئابووری.

یەلمماز گۆنایلە ساڵی ١٩٥٩وەک نوسەری سیناریۆو ئەکتەر بەشداری لە فیلمی منداڵانی وەتەن دەکات، بەبیانووی ئەوەی پڕوپاگەندە بۆ کۆمۆنیزم دەکات سزای ساڵ و نیوێکی زیندانی بەسەردا دەسەپێنن و کاروانی ژیانی نێو زیندانی گۆنای دەست پێ دەکات. گۆنای چەندین ساڵی تەمەنی لە زیندان بەهۆی داوای جیاجیا بەسەر دەبات، بەڵام بە پێچەوانەوە زیندان ببێت بە ڕێگر لە بەردەم هونەرەکەی یەلماز گونای زیندان دەکات بە مەیدانی کارکردن لە بواری سینەمادا. لەکاتی

زیندانیکردنی ئەم هونەرمەندەدا گەورە هونەرمەندانی سینەماو شانۆی دونیاوە دەنگ هاتوون و نارەزایی خۆیان بەرامبەر بە زیندانیکردنی دەربڕیوە ئیلیا کازان گەورە دەرهێنەر، لە زیندانیەکانی تورکیادا تەوقەی گەرمی لەگەل یەلماز گۆنایدا دەکات و بەتوندی دەستی دەگوشێت. لە تورکیادا گەڵێک هونەرمەند لەسەر ئاستی تورکیا و جیهان وەسفی گۆناییان کردووە، سینەماکارێکی تورک دەڵێت لەتورکیادا گەر کەسێک وەک باشترین دەرهێنەر دەستنیشان بکەین ئەوە بێ دوو دڵی دەبێ بڵێین یەلماز گۆنای، گەر بڵێین کەسێکی تریش لە دوای ئەو هەڵبژێرین ئەوە هەردەبێت بڵێین گۆنای، لەوانەیە کەسانی تر هەبن شایستەی ئەوەبن، بەڵام لە دوای جاری ٩ و ١٠دەیەم دەتوانن ئەو نازناوە بۆ خۆیان هەڵبگرن. گۆنای نازناوی هونەرمەندی سەدەی بیستەمی پێ دەبڕێت کە لە دونیادا هیچ هونەرمەندێک لە هیچ وڵاتێکدا وەک ئەو لە پێناو بێ بەشی مرۆڤایەتیدا بەرهەمی هونەری ئەدەبی بەرهەم نەهێناوەو بە قەد ئەویش لە سەر کارەکانی زیندانی نەکراوە. بەرامبەر بە پرسیاری خەڵک لەوکاتەدا کە یەلماز گونایلە توکیا ڕایکردووە،

گۆنای دەڵێت: من لەزیندانە بچوکەکانی تورکیا ڕام نەکرد، بەڵکو زیندانە گەورەکەی تورکیام جێهێشتووە.

یەلماز گۆنایلە ١١٤ فیلم وەک ئەکتەرو ٢٦ فیلم وەک دەرهێنەرو ١٥ وەک کۆمپانیای خۆی دەریهێناون و ٦٤ سیناریۆی نوسیوە لەگەل هەردوو فیلمی سیستەم و ڕێگا. ئەم هونەرمەندە تا ساڵی ١٩٨١ ٢٢ خەڵاتی بە دەستهێناوە، جگە لەمەمەش لە ساڵی ١٩٨٢بە فیلمی ڕێگا لەگەل فیلمی ونبوونی گۆستا گاڤرێسی ئەمریکی بە ڕەگەز یۆنانی بەیەکەوە خەڵاتی چڵی دارخورمای ئەو ساڵەی فیستڤاڵی کانی فەرەنسا یان بە دەستهێنا.
پاش بە دەستهێنانی فستڤاڵی کان گۆنای بە نیازبوو لەگەڵ حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە ناوچە شاخاویە ئازادکراوەکانی کوردستان بە زمانی کوردی بەرهەم بهێنێ، بەڵام مەرگ ڕێگای پێنەدا و، لە ٩ - ٩ - ١٩٨٤ لە نەخۆشخانەی یونڤێرستی پاریس کۆچی دوایی دەکات و لە ڕۆژی ١٣ - ٩ ١٩٨٤ لە سەر وەسیەتی خۆی لە گۆڕستانی پێر لاشێز ئەو گۆڕستانەی قارەمانانی کۆمۆنی پاریسی لێنێژراوە دەنێژن.

جێی ئاماژەیە لە مێژووی فەرەنسا بۆ جاری دووەمە دوای هونەرمەندێکی فەرەنسی زۆرترین ژمارەی خەڵک بەشداری لە ڕێو ڕەسمی ناشتنی تەرمی یەلماز گۆنایدا دەکەن، کە لەم کاتەدا وەزیری ڕۆشنبیری فەڕەنسا و مەدام میتران دۆستی کوردو هاوسەری فرانسۆ میترانی سەرۆکی ئەو کاتەی فەرەنسا و چەندین هونەرمەند بەشداریان لە ناشتنی تەرمی پیرۆزی ئەو هونەرمەندەی جیهانی سینمای چەوساوەکان دەکەن.

سایتی تیلەفزیونا گەلی کوردستان - ڕێکەوتی: ٤ی دێسەمبەری ٢٠١٧

یەڵماز گۆنای

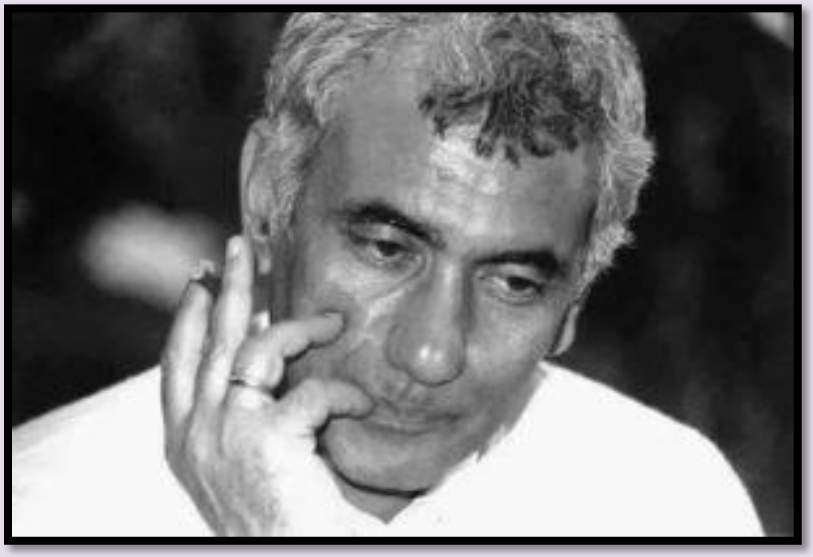

گۆران حکیم

یەڵماز گۆنای لە گوندی (قنجە)ی سەر بە قەزای (ئەدەنە)لە ١ - ٤ - ١٩٣٨ لە دایکبووە، باوکی جوتیارێکی هەژار بووە بەناوی (حەمید بۆتۆن) دایکیشی (گوللو)ی ناوە.

یەڵماز هەرگیز ئەو چاو کرانەوەیەی بیرنەچۆتەوە، کە جگە لە دەردەسەری و هەژاری و نەداری و دەسەڵاتی ئاغاوات و چەپاندن و بێبەشبوون..
لەتەمەنی ١٧ ساڵییەوە چۆتە ئیستەنبوڵو لەوێ لەگەڵ خوێندندا کاریشی کردووە. بەکالۆریوسی لەزانستی سیاسیو ئابووری بەدەستهێناوەو دواتر بڕوانامەی حقوقی وەرگرتووە.

گۆنای لەکۆتایی پەنجاکانی سەدەی رابردووەوە چۆتە نێو دنیای ئەدەبو سەرەتا بەشیعرو چیرۆک دەستی پێکردووە. دواتر خۆی بۆ سینەما تەرخانکردووەو رۆڵێکی دیاری لەنوسینو بەرهەمهێنانی دەیان فیلمی سینەماییدا هابووە، فیلمەکانی گۆنای دەبڕی ئازارو مەینەتەییەکانی گەلەکەی بووە. بەهۆی باشی فیلمەکانییەوە ١٧ خەڵاتی وەرگرتووە، دیاترینیان خەڵاتی

فیستڤاڵی کان بوو بۆ فیلمی(ڕێگا) لەساڵی ١٩٨٢.بەهۆی هەڵوێستە سیاسییەکانی چەندین جار زیندانی کراوەو بەشێکی تەمەنی لەزیندانداا بردۆتە سەرو هەر لەزیندانیش هەڵهاتووەو خۆی گەیاندۆتە پاریس.لەوێ هەڵی بۆ هەڵکەوت کە لەڕێی هونەری سینەماوە زیاتر کێشەی ڕەوای گەلی کوردستان بەدنیای دەرەوە بناسێنێ. بەوەش وەک هونەرمەندێک ناوبانگێکی زۆری دەرکرد.

تەنانەت ناوەکەی واتای (دژوار - قاسی) دەگەیەنێ.. هەروەک نازناوی (گۆنای) هەڵبژاردووە بۆ خۆی کە واتاکەی (هەژار) دەگەیەنێ.. هەر لە ئەستەنبۆڵیش دوو گۆڤاری بە ناوەکانی (یوران - دوروک)ەوە لە ساڵی ١٩٥٨ دەرکرد و لە دەرچووانەنی بڵاوۆکەی دیواریی زانکۆشدا ڕۆڵێکی گەورەی بینیوە.

یەکەم چیرۆکی خۆی لە ساڵی ١٩٦١ بەناوی (**گەردنە لێکئاڵاوەکان**)ەوە نووسیوەو ئەو چیرۆکەش بووە هۆی ئەوەی کە بیخەنە یەکێک لە بەندیخانەکانەوە بە تۆمەتی (**ڕۆشنبیری سوور**)ەوەو یەکێکی تر لە شاکارە ئەدەبییە هەرە دیارەکانیشی چیرۆکی (**سالبا** ١٩٦١)یە کە لە بەندیخانەدا نووسییەوەو زیاد لە حەوت جاریش لەناوەوەی تورکیا چاپکراوەتەوە و بۆ چەند زمانێکی غەیرە تورکیش پەرچڤەکراوە، لە سورياش دوو جار چاپکراوەتەوە، یەڵماز دەستی دایە کاری سینەمایی بۆ ئەوەی تێچووی خوێندنی پەیدا بکات، بەڵام بۆ هەتایە تێدا مایەوەو دەستی دایە کار لەگەڵ دەرهێنەری بەناوبانگی (عاتف یەلماز) و ئیتر لەوێشەوە دەستی کرد بە نووسین و کاری دەرهێنان تا ئەوەی کە لە یەکەمین کاری هونەریدا لە ١٩٥٨ دەرکەوت لە فیلمی (ڕۆڵەکانی ئەم نیشتمانە(

گۆنای هەمیشە لە ژێر فشار و چاودێری دەسەڵاتی تورکیدا بووە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا زیاد لە ١٠٠ فیلمی بازرگانی بەرهەمهێناوە کە خۆی تێدا پاڵەوانی یەکەم بووە، لە فیلمەکانی ئەو ماوەیەشدا: (**ڕووباری سوور، بەرخە ڕەشەکە، بکوژە قوربانییە، شای شاکان**). ساڵی ١٩٦١ وەرچەرخانێکی گەورە بوو لە ژیانی یەلماز گۆنایدا، کە قۆناغێکی تازەی بۆ دانانی بنەماو پرەنسیپی سینەمای تورکی دامەزراند و هەر ئەوەش بووە ڕەهەندێکی جیهانی بۆی، هەر لەو قۆناغەشدا فیلمی (**سەید خان، گورگە برسییەکان، پیاوێگە نابووت، ڕانەکە**)و ئەمانەش بوونە هۆی کردنەوەی دەروازەیەک بۆ بەشداریکردنی گۆنای لە فێستیڤاڵە جیهانییەکاندا و کە تێیاندا ١٧ خەڵاتی جیاجیای وەرگرتووە. هەر لەو ماوەیەشدا بوو کە وتە بەناوبانگەکەی تۆمارکرد (من سینەما دروست ناکەم، بەڵکو ئیکتیفا دەکەم بەوەی ژیانی واقیعی ئینسانەکان بخەمە ڕوو.. بێگومان ئەبێ ئەو چەپاندنەی کە چینەکەی من دووچاری بۆتەوە پەردەی لەسەر هەڵمالرێ و بیشزانین بۆ بەرژەوەندیی کێیە). سەرەڕای ناو ناوبانگ بەڵام گۆنای هەر بە دڵسۆزی مایەوە بۆ جەماوەر و هەمیشە لە هەوڵی ڕەواندنەوەی خەم و کەمکردنەوەی ئازارەکانیاندا بوو، بێگومان بۆ ئەمەش پێویستی بە فیکرێک هەبوو، ئەو فیکرەش کە ئەو کاری لەسەر کردووە، مارکسییەت بوو، تا ئەوەی ئەڵێ: "من پشت بە مارکسییەت دەبەستم وەک بنەماو پرۆگرامێکی ستاتیکی و فیکری،

پابەندم پێیەوەو لەسەری دەڕۆم.. "بۆیە لە ساڵی ١٩٧٢ دەستیکرد بە کاری دەرهێنانی فیلم گەلێکی بەهێزتر، لە نمونەی:" **ژانە بینراوەکان، سبەینێ دوا ڕۆژە، باوک..**" بەمەش سەرلەنوێ گەڕاندیانەوە بۆ نێو بەندیخانە، بەڵام کۆڵی نەدا، بەڵکو (**ڕان**)ەکەی بەرهەمهێنانی و تێدا مەینەتییەکانی میللەتەکەی خستە ڕوو، هەروەک لە فیلمی (**ڕێگا**)دا یەلماز دەیەوێ بڵێ: "بەندیخانەی تایبەتی ئەو بەندیخانەیە نییە کە دەوری دراوە بە پاسەوان و چەک و تێڵە درکبەندەکان، بەڵکو بەندیخانە ئەو نیشتمانەیە کە بە خاڵی سەر سنوورەکان و دەریاکان تەوندراوە.. وەک تورکیا" ئەوە بوو لەسەر ئەو فیلمەی خەڵاتی فیستفاڵی (کان)ی نێودەوڵەتی لە ساڵی ١٩٨٢ پێدرا. لە دوا سەردەمی بەندیخانەکەیدا یەلماز گۆنای ڕۆمانی (**چیرۆک گەلێک بۆ کچەکەم، گەرمکەرەوەیەک و شووشە بۆ پەنجەرەکەمان و دوو نانمان دەوێ**) هەروەک کۆمەڵێک لێکۆڵینەوەیشی نووسی گرنگترینیان (**تۆڕێژە سیاسییەکان**) کە بە هۆیەوە بۆ ماوەی حەوت ساڵ و نیو بڕیاری لەسەر درایەوە.. دواین کتێبی کە لە بەندیخانەدا نووسییەوە بریتی بوو لە (**دەربارەی فاشییەت**). کۆی ئەو حوکمانەی بەسەریدا دران تا ساڵی ١٩٨٣ گەیشتە ١٠١ ساڵ...

لە دوا ڕۆژەکانی ژیانیدا، گۆنای وەسییەتنامەیەکی نووسی و جەستەی خۆی سپاردە (کۆمەڵەی کوردی)ی لە پاریس بۆ ئەوەی ئەوان تەسەروفی پێوە بکەن. لە پرسیارێکدا سەبارەت کوردستانی گەورە وتی:"ئەوە ڕووەدا ئەگەر کوردەکان لەسەر نیەت پاکی پێکەوە کاربکەن". گۆنای لە ڕۆژی یەکشەممە ٩ - ٩ - ١٩٨٤ کۆچی دواییکرد، لە یەکێ لە نەخۆشخانەکانی جیهاندا، لە مەراسیمی بەخاک سپاردنەکەیشیدا زۆرێک لە ڕۆشنبیران و ئەدیبانی شارەکانی فەرەنسا و وڵاتە ئەوروپییەکانی تر ئامادە بوون، کە لە ١٣ - ٩ - ١٩٨٤ هەمان ساڵ بەڕێوەچوو و لە گۆڕستانی (پیر لاشنز) بە خاک سپێردرا.

کۆی فیلمەکانی یەلماز گۆنای دەگاتە ١١٩ فیلم.. بە دەرهێنان و سیناریۆ و نواندنیشەوە.. بەڵام خەڵات و دیارییەکان کە وەریگرتووە، ئەمانەن:

- خەڵاتی ئۆرهان کەمال لەسەر ڕۆمانی گەردنە لێکئاڵاوەکان ١٩٧٢
- خەڵاتی لۆکارنۆی جیهانی لەسەر فیلمی ڕانەکە
- خەلاتگەلێک لە ڤێستیفاڵەکانی بەرلین، بەریتانیا، بەلجیکا، سویسرا، ئیسپانیای نێودەوڵەتی
- خەڵاتی ویساقی سینەمایی بەلجیکی
- خەڵاتی یەکەمی ڤێستیفاڵی کان-ی نێودەوڵەتی لە ساڵی ١٩٨٢ لەسەر فیلمی ڕێگا
- پاڵێوراوی خەڵاتی نۆبڵی ئەدەبی بووە لە ساڵانی حەفتاکاندا.

سەرچاوە: ماڵپەڕی مێژووی کورد - ڕێکەوتی: ٢٢ی نۆڤەمبەری ٢٠١٧

کوورتەیەک لە ژیانی یەڵماز گۆنای

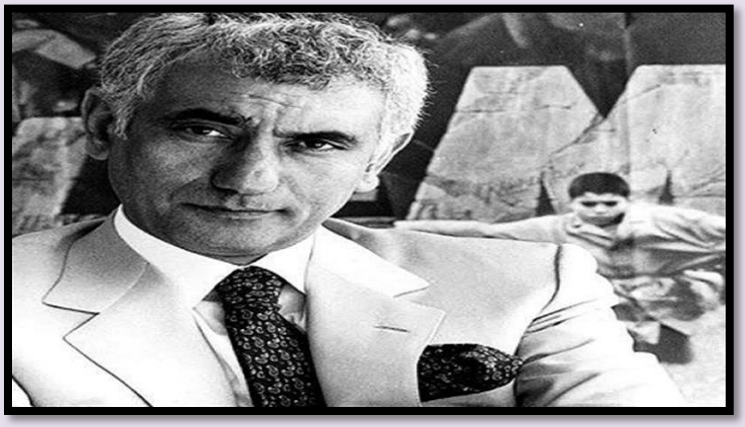

وشە نێت

ئەمڕۆ ٣٤ ساڵ بەسەر ماڵئاوایی هەمیشەیی یەڵماز گۆنای سینەماکار و دەرهێنەردا تێدەپەڕێت، ئەو مرۆڤە گەورەیەی کە ڕێگای فیلم و سینەمای بۆ نمایشکردنی خەم و ئازارەکانی گەڵەکەی هەڵبژارد و لەو ڕێگایەدا بە بەهرە و توانای کەم وێنەی بوو بە ئاسۆی پڕشنگداری سینەمای کوردی.

یەڵماز گۆنای ناوی تەواوی (یەڵماز حەمید ئۆغلۆ بیوتون)ە دەرهێنەر و ئەکتەر و نووسەری کوردە، یەکێکە لە سینەماکارە بەناوبانگەکانی کوردستان و تورکیا.

یەڵماز گۆنای گەورە هونەرمەندی سینەمایی کورد لە ڕۆژی یەکی چواری ساڵی ١٩٣٧ لە باوەشی خێزانێکی هەژاری گوندنشینی "ئەدەنە" چاوی بەدنیا هەڵهێنا و هەر لە سەرەتای منداڵیشیەوە تا سەر ئێسک هەستی بەدوو چەوساندنەوەی کوشندە کردووە ئەوانیش: (چەوسانەوەی کورد بوون و چەوساندنەوەی چینایەتی.)

دوای تێپەڕاندنی قۆناغی منداڵی، لە ئەنقەرە و ئەستەنبوڵ خوێندنی یاسا و ئابووری تەواو کرد، لە تەمەنی ٢١ ساڵییەوە دەستی کرد بە کاری سینەما، بەهۆی کەسایەتی و هەڵس و کەوتیەوە بە "پاشای ناشیرین" ناسرابوو.

گۆنای لە ساڵی ١٩٦١ دا بۆ ١٨ مانگ زیندانی کرا لەسەر بڵاوکردنەوەی ڕۆمانێکی "کۆمۆنیستانە"، دواتر لە ساڵی ١٩٦٥ دا دەستی کرد بە بەرهەمهێنانی فیلم، زۆربەی ژیانی لە ئەدەنە بەسەر بردووە و لەسەر فیلمەکانی کە دەربارەی بارودۆخی ڕامیاری و کۆمەڵایەتی بوون، ١١ ساڵی تەمەنی لە زیندان بەسەر بردووە.

گۆنای، کە لە ڕێگای فیلمە جوان و سەرنجڕاکێشەکانی "ڕێگە" و "مێگەل" و "هیوا" و "دیوار"ەوە سەرنجی هەموو دنیای بەلای ئازارەکانی کورددا ڕاکێشا، ئەو هەر زوو هەستی بەوە کرد، کە کورد لە لایەن دەوڵەتی تورکیاوە دەچەوسێنرێنەوە، هەر زوو هەستی بەو جیاوازییە چینایەتییە پڕ لە ئێشوئازارەیش کرد، کە خێزانەکەیانی تیا دەژیا، یەڵماز گۆنای لە پارچە نووسینێکدا دەڵێت: "چەند ئازارێکی بە ئێش بوو، کە بە منداڵی دایکم دەدی بەهاوینان ڕۆژ تا ئێوارە خەریکی پەمۆ و ڕنین و زستانیش خەریکی کارەکەریی ماڵە دەوڵەمەندەکان بوو".

گۆنای هەر لە نۆ ساڵییەوە لە پاڵ بەردەوام بوونی لەسەر خوێندن، لە تاو هەژاری دەست دەداتە کرێکاری و حەمااڵی و قەسابی و ڕۆژنامەفرۆشی، دواتریش کە بەمەبەستی خوێندن لە کۆلیژی ئابووری ڕوو دەکاتە ئەستەنبوڵ، بەیەکێک لە دەرهێنەرە گەورەکانی تورک "عاتف یەڵماز" ئاشنا دەبێت و تێکەڵ بەکاری هونەریی سینەما و نواندن و سیناریۆنووسین و دەرهێنان دەبێت.

ئەم هونەرمەندە لە هەموو فیلمەکانیدا گوزارشت لەو تراژیدیا و واقیعە دۆزەخییە دەکات، کە کوردی تێخزێنراوە لە سایەی دەوڵەتی تورکیادا، هەر لەسەر داکۆکی کردن لە کوردیش ساڵی ١٩٦١ دەخرێتە زیندانەوە و ناتوانێ خوێندنی زانکۆ تەواو بکات.

دەسەڵاتدارانی تورکیا بەوپەڕی ڕقوقینەوە لەم هونەرمەندە داهێنەر و بزێو و سەرکەشە دەڕوانن، کە وەک دیارترین هونەرمەندی کورد چەندان خەڵاتی فستیڤاڵە نێودەوڵەتییەکانی وەک: (کان و گرین و یەڵ و فینسیا و بەرلین و لۆکارنۆ)ی پێبەخشرا، دادگەکانی ئەو وڵاتە چەند جارێک حوکمی زیندانیکردنی دەدەن بەسەردا، تەنانەت ئەو کاتەی تورکیاشی بەجێهێشتبوو، کۆی حوکمەکانی پێکەوە دەگەشتنە زیاتر لە ١٠٠ ساڵ، هەر لەم چوارچێوەیەشدا ١٤ ساڵی تەمەنی گەنجێتی لە ژووری زیندانیدا بەسەر دەبات، تا سەرەنجام لە ڕۆژی ١٢ی ١٠ی ١٩٨١ بە فێڵی وەرگرتنی مۆڵەتی جەژن لە زیندانی ئیسپارتە دێتە دەرەوە و بەرەو یۆنان هەڵدێت و جارێکی تر ناگەڕێتەوە زیندان، لەوێشەوە بەرەو سویسرا دەڕوات، کە لەوێدا مافی پەنابەری پێنەبەخشرا، بەناچار ڕووی کردە وڵاتی فەرەنسا و لەوێ نیشتەجێ بوو، تا لە ڕۆژی نۆی نۆی ١٩٨٤ و لە تەمەنی ٤٧ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد و لە گۆڕستانی کەسە ناوداڕەکانی پاریس بە خاک سپێردرا.

هەرچەندە گۆنای لە نۆی ئەیلوول لە دایک بووە بەاڵم ڕۆژی چواری کانوونی یەکەم هەمووی ساڵێک بە ڕۆژی گۆنای لە جیهانی سینەما دانراوە لەبەر ئەوەی دوا تەمەنی کاری هونەری کە بەرهەمی " دیوار" لە ساڵی ١٩٨٣ بوو لە چواری

کانوونی یەکەمی هەمان ساڵ نمایش کرا، ئەوەیش وەک ڕێزێک بۆ تەمەنی هونەری ئەو دەرهێنەرە لەم ڕۆژە وایان ناوناوە. لە وڵاتی فەڕەنسا دواهەمین خەونی بەدیهێنا کە ماوەیەکی زۆر خەونی پێوە دەبینی و فیلمی (دیوار)ی دەرهێنا، لەگەڵ ئەوەی دیمەنەکانی ئەم فیلمە لە فەڕەنسا وێنەی گیراوە بەڵام توانی بووی دۆخی ئەو کاتەی نێوخۆی تورکیا بەرجەستە بکات.

گۆنای پڕاوپڕبوو لە هەڵوێستی مرۆیی و نیشتمانی و ئەم بەسەرهاتەی ژیانی خۆشی لە زاری خۆیەوە وەرگیراوە کە دەڵێت: "ئەو دەمەی لە تورکیا دەم خوێند مامۆستایەکمان هەبوو دەیزانی من کوردم ئەگەر بمزانیبایە و نەمزانیبا هەر لێی دەدام، ئەوە بوو خوێندنم تەواو کرد، بیستم ئەم مامۆستایەم توشی شێرپەنجە بووە، داهاتی فیلمێکی خۆمم دایە بۆ ئەوەی چارەسەری نەخۆشییەکەی پێ بکات، هاوڕێکانم سەرکۆنەیان دەکردم و دەیانگوت ئاخر بۆچی؟ گوتم: نە مەسەلە ویژدانە و نە ئینسانیەت، تەنیا ویستم بزانێت کورد دێوەزمە نین و دەتوانن لێبوردە بن".
یەڵماز گۆنەی لە ژیانی هونەری پڕبایەخیدا ١١٤ فیلمی بەرهەمهێنا کە زۆربەیان کە فستیڤاڵە جیهانییەکاندا خەڵات کراون.

بەشێک لە بەرهەمە سینەماییەکانی بریتین لە:

- ئەسپ ژن سیلاح (١٩٦٦)
- فیشەک کارم تێناکا (١٩٦٧)
- ناوم کەریمە (١٩٦٧)
- پیرە نوری (١٩٦٨)
- سەید خان (١٩٦٨)
- گورگە برسیەکان (١٩٦٩)
- پیاوێکی ناشیرین (١٩٦٩)
- هیوا (١٩٧٠)
- هەدەفی زیندوو (١٩٧٠)
- عوسمان پیادە (١٩٧٠)
- بابە (١٩٧١)
- عیبرەت (١٩٧١)
- قاچاخەکان (١٩٧١)

- بێ هیواکان (١٩٧١)
- بکوژەکان (١٩٧١)
- سبەی دوا ڕۆژە (١٩٧١)
- ئازار (١٩٧١)
- شیوەن (١٩٧٢)
- هاوڕێ (١٩٧٤)
- ئەندێشە (١٩٧٤)
- داماوەکان (١٩٧٥)
- Sürü (١٩٧٨)
- دوژمن - ئینگلیزی (١٩٧٩)
- ڕێگا (١٩٨٢)
- دیوار (١٩٨٣)

لە کوردستانی باشوور زۆربەی نووسەران و شاعیرانی کورد قسەیان هەبووە و بە شانازییەوە وەک پیاوە مەزنەکەی کورد باسیان کردووە، دیارترینیشیان شێرکۆ بێکەسی شاعیری گەورەی کورد بووە کە دەڵێت:

ڕۆژێ زەوی بورکانی بوو،
بورکانیش کوردستانی بوو،
کوردستانیش کوڕی وەک و ئاراراتی لێ کەوتەوە.
ئاراراتیش کوردی لێبوو،
کوردیش دووانەی چەوسانەوە و تێکۆشانی، بە یەک زگ بوو،
لەو دووانەیەش، ڕێگای وەک "یەڵماز گۆنای" لەدایک بوو.

سەرچاوە: sensesofcinema - wikipedia

سەرچاوە: ماڵپەڕی وشە نێت - ڕێکەوتی: ٤ی دێسەمبەری ٢٠١٧

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

خەزەڵوەری — ی کوردی = نۆڤەمبەری • — ی زایینی

سپاس و پێزانین

بۆ هەموو نووسەران بو ئامادەکردن و نووسینی دیمانە و وتارەکان.

دەستتان خۆش و هەروا قەڵەم ڕەنگین بن بۆ گەل و نیشتمان.

ڕەحمان نەقشی